

# Otrovne misli

Mark Twain



calibre 0.9.13

# Sadržaj

- O STVARANJU SVIJETA
- O PROKLETOJ LJUDSKOJ RASI
- O DJECI
- O MLADOSTI I STAROSTI
- O ZDRAVLJU
- O RADU I IGRI (I SPORTU)
- O NAVIKAMA I POROCIMA
- O HUMORU I SMIJEHU
- O PSOVANJU
- O PRIJATELJSTVIMA I NEPRIJATELJSTVIMA
- O RELIGIJI
- O POLITICI (I RATU I MIRU)
- O BUDALAMA I IDIOTIMA
- O GLEDANJU NA STVARI
- O OBRAZOVANJU I ZNANOSTI
- O KNJIGAMA I NAKLADNICIMA
- O UMJETNOSTI I GLAZBI
- O POZNATIMA
- O PUTOVANJU U INOZEMSTVO
- O AMERIKANCIMA
- O SEBI
- O MARKU TWAINU

**Mark Twain**  
**OTROVNE MISLI**

## PAR SAVJETA ZA POČETAK

Uvijek slobodno priznajte pogrešku. To će iznenaditi i smesti mjerodavne, pa ćete moći počinuti još poneku.

Svoju dužnost izvrši danas, a pokaj se sutra.

Čim otkrijete da ste na strani većine, hitno morate učiniti nešto sa sobom.

Sve što vam je u životu potrebno su neznanje i samosvijest. Ako to posjedujete, uspjeh vam je zajamčen.

Nikad nemoj odbiti nekome učiniti uslugu, osim ako ti je na štetu. Isto tako, nikad nemoj odbiti ponudu za piće, bez obzira na eventualnu štetu.

Uvijek postupi ispravno - to će neke razveseliti, a neke iznenaditi.

Primarna je dužnost svakog čovjeka da misli o sebi. Tek kad obavi sve primarne dužnosti može se posvetiti manje važnim stvarima i misliti na druge ljude.

Ne odbacujte svoje iluzije! Kad ih nestane, možda još postojite, ali prestajete živjeti.

Nema smisla odbaciti dobar proizvod samo zato što tržište nije još zrelo.

Nekoliko je djelotvornih obrana od iskušenja, ali najsigurnija je – kukavičluk.

Razumni i inteligentni ljudi katkad postupaju kao i svi ostali: brižno i zdušno skrivaju od svijeta svoje pravo mišljenje, a otkrivaju lažno za opću uporabu.

Ako želite pokvariti dobar odnos s nekim, ispričajte mu njegovu priču onako kako ste je vi čuli.

Nikad nemojte nekoga pohvaliti i onda mu odmah prigovoriti.

Držite se podalje od ljudi koji žele omalovažiti vaše ambicije. Sitne duše to rade cijelo vrijeme, a samo zaista veliki ljudi ulijevaju vam osjećaj da i vi možete postati velik.

Lakše je ostati van opasnosti, nego iz nje izići van.

Čini dobro uvijek kad možeš, a naplati uvijek kad misliš da ti to može uspjeti.

Radi kao da ti novac nije neophodan, pleši kao da te nitko ne gleda, voli kao da nikad nisi bio nesretan.

Nije baš najbolje trošiti svoje ćudoređe tijekom tjedna; to ga čini potrošenim za nedjelju.

Potpuni duševni mir i sreća mogući su jedino ako iz života izbacimo – sumnju.

Pametno je pročitati prognozu vremena prije nego što počnete moliti za kišu.

Pametnije je potražiti nego pretpostaviti.

Bolje je uzeti nešto što ti ne pripada, nego da neiskorišteno leži zaboravljeno.

Nikad nemoj uzeti ono što nije tvoje - ako to ne možeš odnijeti.

Bolje je zaslužiti priznanje i nemati ga, nego ga imati a ne zaslužiti ga.

Neka vam naklonost uvijek bude na strani slabijeg u borbi - to je velikodušnost; ali kladite se uvijek na jačega - to je biznis.

Svakoga tko ima nešto vrijedno za reći, čut će se ako to govori dovoljno često.

Uzleti govorništva pogibeljna su stvar jer su krila na kojima se leti u oblake govorničkog oduševljenja načinjena od voska...

Htio bih vam još reći - a mislim da ovo zbori mudrost - ako ne nađete način kako doživjeti sedamdesetu idući putem koji nije neugodan, nemojte inzistirati. Idite bilo kojim putem... (Twainov govor prigodom svojeg sedamdesetog rođendana, 1905.)

## O STVARANJU SVIJETA

Čovjek je stvorenje načinjeno na kraju radnoga tjedna kad se Bog već umorio.

I uopće, čemu je trebalo cijeli ovaj globus stvarati u hitnji za svega šest dana? Da se utrošilo malo više vremena, svijet bi bio kako valja, pa se sad ne bi trebao toliko popravljati i poboljšavati. Slično se dešava kad na brzinu sklepaš kuću, pa u žurbi zaboraviš zahod, ili spremište za metle i to onda moraš naknadno dograditi, bez obzira koliko te koštalo novaca i živaca.

Vjerujem da je naš Nebeski Otac izumio čovjeka jer je bio razočaran majmunom.

Da je čovjeka stvorio čovjek, sramio bi se njegova ponašanja.

Stvoriti čovjeka bila je krasna i dovitljiva zamisao, ali dodati ovcu bila je tautologija.

Adam je bio samo čovjek - a to objašnjava sve.

On nije uzeo jabuku zbog nje same, nego zato što mu je bila zabranjena. Da mu je bila zabranjena zmija, on bi vjerojatno i nju pojeo.

Ponekad, dok razmišljam o ljudima, čini mi se da je šteta što Noa i njegovo društvo nisu zakasnili na brod.

Adam je izumio grijeh, a da je svoj patent prijavio, mogao je zaraditi silne novce.

Adamu dugujemo dvije najvrijednije stvari - život i smrt.

Kako je Adam bio sretan! Što god rekao, mogao je reći da se toga još nitko nije sjetio. Priroda je načinila palmu kao imitaciju kišobrana koji je izišao provjeriti jačinu oluje pa se trudi da ne izgleda kao da je izgubio svaku nadu.

Koje je najuzvišenije djelo Božje? Čovjek. Tko je to otkrio? Čovjek.

Jedino nečije naslijeđe daje plemenitaško pravo.

Iz toga proizlazi sljedeće: ako je Adam bio plemenit - svi smo; ako nije - nije bio nitko.

Kad bih morao stvarati Boga opskrbio bih ga nekim svojstvima i odlikama koje Sadašnjemu nedostaju. Dio Svoje vječnosti morao bi utrošiti u pokušaju da Si oprostí Što je čovjeka stvorio nesretnim, a mogao ga je uz isti trud učiniti sretnim.

Ostatak Njegove vječnosti ostavio bih mu za proučavanje astronomije.

## O PROKLETOJ LJUDSKOJ RASI

Nemam predrasuda ni prema boji ni prema staležu ni prema vjeri. Sve što me zanima jest da je čovjek ljudsko biće, i to mi je dosta. On ne može biti gori od toga.

Katkada čovjek poželi pogubiti cijelu ljudsku rasu i okončati farsu.

Čovjek je jedina životinja koja porumeni od stida. Ili bi bar trebao.

Čovjek je stroj - stroj bez osobnosti. Sve što čovjek jest, posljedica je njegove građe i utjecaja što ga na nj ima njegovo naslijeđe, njegovo stanište i njegovo društvo. Njega pokreću, ispravljaju i VODE - isključivo vanjski utjecaji. On ništa ne smišlja.

Čak ni ne misli.

Ljudska rasa sastoji se od onih koji su opasni luđaci i onih koji su manje opasni.

Činjenica da ljudi raspoznaju dobro od zla dokazuje njihovu intelektualnu superiornost nad ostalim stvorenjima, ali činjenica da oni Čine zlo, dokazuje njihovu moralnu inferiornost prema stvorenjima koja to ne mogu.

Vrlo je lako naučiti kako stoički podnositi zlu sudbinu. Drugih ljudi, naravno.

Tri su vrste ljudi: obični ljudi, znameniti ljudi i luđaci.

Ljudska narav je svagdje ista: ona pljuje po uspjehu i pokazuje prezir prema neuspjehu.

Svatko od nas je kao Mjesec. Ima i tamnu stranu koju ne pokazuje nikome.

Čovjek je spreman učiniti mnoge stvari da ga ljudi zavole; ali učinit će sve moguće da mu zavide.

Svi mi neprestano osjećamo, a uvjereni smo da mislimo.

Čuvajte svoj karakter. Naravno, prvo ga steknite ako možete, a ako ne možete - glumite ga.

Što god rekli za inteligenciju ljudske rase – neće biti uvredljivo.

Čovjek je posebno nemoralna životinja jer jedini ima pokvarenu maštu, a jedini pokriva svoju golotinju i jedini ima osjećaj lažnog stida.

Nema smisla truditi se da se povijest ne ponovi, jer sam ljudski karakter ne dopušta sprečavanje ponavljanja.

I poniznost može biti oblik samoisticanja.



On je bio gospodin od glave do pete; takva mu je bila cijela obitelj. Bio je plemenita roda, kako se to obično kaže, a kaže se isto za ljude kao i za konje.

## O LJUBAVI I BRAKU (I ŽENAMA)

Ne možete se nadmudrivati sa svojim srcem. Ono ima svoje zakonitosti i zatreperi zbog stvari koje vaš razum prezire.

Kad pecate ljubav, birajte mamac srcem a ne razumom.

Udvaranje uzdiže mladoga momka daleko iznad njegove svakidašnje zemaljske naravi, pa potaknut ozračjem tih dičnih visina on stavlja svoju aureolu I nebeske ratne boje te izigrava arhanđela kao da je takav od rođenja. Glumi i pretvara se, a da toga nije svjestan.

Pohvala je u redu, kompliment je u redu, ali naklonost - to je zadnja i konačna i najdragocjenija nagrada koja se može osvojiti.

Svi osjećaji su nehotični ako su iskreni...

Premda se čini da ljubav brzo plane i brzo prođe, ona je ipak najsporija. Nijedan muškarac, ni žena ne mogu spoznati stoje savršena ljubav dok u braku ne provedu barem četvrt stoljeća.

Ljubav je ludilo - što je više sprečavate, to silnije buja.

"Ne počini nevjeru", zapovijed je koja ne pravi razliku između sljedećih osoba (sve se one moraju toj zapovijedi pokoravati): tek rođena djeca, djeca u kolijevci, djeca školske dobi, mladići i djevojke, mlađi odrasli, stariji odrasli, muškarci i žene četrdesetih godina, pedesetih, šezdesetih, sedamdesetih, osamdesetih, devedesetih, stogodišnjaci i stogodišnjakinje. Teret pokoravanja ovoj zapovijedi nije raspoređen ravnomjerno, tako da nekima ne pada teško - naročito prvim trima skupinama djece.

Brak rađa svađu i – djecu.

Što je brak za moral, to je legalni promet alkoholnim pićima za trezvenost.

Tuga se brine sama za sebe, ali radost je potpuna samo ako je imate s kime podijeliti.

I brak i smrt trebali bi biti dobrodošli - dok prvo obećava sreću, drugo je jamči. .

Sve što bih mogao reći o poligamiji jest da nijedan muškarac ne može služiti dva gospodara.

Što bi muškarci bili u svijetu bez žena? Rijetkost, prijatelju moj. Velika rijetkost.

Može joj se reći mnogo toga u prilog, ali ono drugo je zanimljivije.

Čudna i tašta, mrska žena! Ne vjerujem da bi mi se ikad mogla svidjeti osim ako bismo se zajedno našli na splavi usred oceana, a na vidiku nikakve hrane. (Twain o supruzi jednog svog prijatelja)

Neke civilizirane žene izgube pola svog šarma kad su razodjevene, a neke izgube sav.

Osjećaji su najteža stvar na svijetu kad ih treba isisati iz malog prsta. Lakše je proizvesti sedam činjenica nego jedan osjećaj.

Želio bih biti lijepa djevojka. Ipak, nema smisla pokušavati – svi mi imamo svoja ograničenja.

U novom francuskom rječniku kao primjer kreposti navode "ženu koja ima samo jednog ljubavnika i ne krade".

S djevičanstvom se zna otići i predaleko.

Ona će vam kao iz vedra neba nešto prigovoriti na što ćete vi oštro odvratiti - a onda će ona tražiti da joj se ispričate.

Nijedna žena obučena po najnovijoj modi ne može izgledati loše.

Poslije svih ovih godina shvaćam da sam od početka griješio što se tiče Eve: bolje je živjeti izvan Vrta s njom, nego u Vrta bez nje.

## O DJECI

Kad sam bio četrnaestogodišnji dječak, moj je otac bio takva neznalica da sam jedva podnosio njegovo društvo. Ali kad sam porastao do dvadeset i prve, zaprepastilo me koliko je naučio za sedam godina.

Novorođenče je neprocjenjiv blagoslov i uzrujavanje.

Pokakano dojenče šmrkava nosa ne može se čiste savjesti smatrati nečim lijepim.

I moja je generacija imala jednog dječaka za uzor.

Bio je savršen: savršena ponašanja, savršena odijevanja, savršena poštivanja svojih roditelja - savršen u svemu. Sve su mu se majke divile, a njihovi ga sinovi - prezirali.

Adam i Eva uživali su mnoge povlastice, a najveća je bila što nisu imali mliječne zube.

Dijete koje se opeklo izbjegava vatru. Do sljedećeg dana...

Bili smo dobri prezbiterijanski dječaci za ružna vremena. Kad se vrijeme proljepšalo, bili smo skloni malko se udaljiti iz stada.

On nije bio uzorni seoski dječak, ali je jako dobro poznavao uzorne seoske dječake - i mrzio ih.

Mudro je dijete koje poznaje svoga oca, a čudno je ono koje ocu bezrezervno odobrava.

Um koji se ukalja u mladosti nikad se više ne može oprati. To znam iz vlastita iskustva, a do dana današnjeg njegujem nepomirljivu gorčinu prema nevjernim čuvarima svoga mladog života koji su mi ne samo dopustili, nego me i nagnali, da pročitam nepročišćeno izdanje Biblije prije navršene petnaeste.

Najkorisnija i najzanimljivija pisma pišu djeca od sedam ili osam godina... Ona pišu jednostavno i prirodno i ne trude se na silu postići efekt. Ona kažu sve što znaju i onda stanu.

Pravo je blaženstvo biti dječački idol, jer to je jedini oblik obožavanja za koji možemo priseći da je iskren.

Od kuće sam bježao dvaput; jednom u trinaestoj i jednom u sedamnaestoj. U tome nema mnogo zadovoljstva, čak ni kao uspomeni. Bila su to dva razočaranja, naročito ono prvo. Privid herojskoga čina začas nestane iz takvih poduhvata.

Školski dani nisu nimalo sretniji od onih kasnijih, ali ih se sjećamo s nostalgijom jer smo zaboravili kažnjavanje u školi i sve tužne događaje iz toga idealiziranog doba, a sjećamo se pohoda na susjedovu trešnju, ratovanja drvenim mačevima i praznika uz vodu.

S vremena na vrijeme obuzela bi nas nada da će nas, ako budemo dobri, Bog nagraditi dopuštenjem da postanemo gusari.

U uredno provedenu životu svakog dječaka postoji jedan period kad ga mori neodoljiva želja da nekamo ode i potraži zakopano blago.

## O MLADOSTI I STAROSTI

Čovjek nikad ne dosegne onu vrtoglavu visinu mudrosti gdje ga se više ne može vući za nos.

Kad sam bio mlad, mogao sam se prisjetiti svega - dogodilo se to ili ne.

Čovjek koji je pesimist prije svoje četrdeset osme - zna previše; tko je optimist poslije te dobi – zna premalo.

Bore bi morale samo pokazivati gdje su bili osmijesi.

Prava ljepota više ovisi o ispravnom razmještaju crta lica, nego o njihovoj količini.

Još se nije pojavila inteligentna osoba u dobi od šezdeset godina koja bi pristala proživjeti život još jednom. Svoj ili nečiji tuđi.

Život bi nam bio neizmjereno sretniji kad bismo se mogli roditi s osamdeset godina pa se približavati osamnaestoj.

Nije baš tako čudno što se mogu sjetiti tolikih stvari - čudno je što mi gotovo sve danas izgledaju drukčije.

Prirodan način (što nam omogućuju priroda i ljudski um) da otkrijemo neki zaboravljeni događaj jest da se iskoristi neki drugi zaboravljeni događaj koji će potaknuti uskrснуće prvoga.

Što se događa kad dobijete pismo koje vas uzruja? Ako ste mladi, odgovorite smjesta i istoga trena pošaljete što ste napisali. Poslije četrdesete shvaćate da je pismo napisano u žaru emocija pogreška u devedeset devet slučajeva od sto.

Mladost je jedina vrijedna stvar dana ljudskoj vrsti.

Romantika je neizmjereno dragocjen dio našega života, ali romantika umire s mladošću. Poslije toga život je tegoba i, zapravo, patvorina.

Ne možemo doseći starost idući tuđim putem. Moje navike štite mene, ali vas bi možda uništile.

Kad ponovno čitam stara pisma, pitam se što me je moglo nagnati na toliki gnjev nizašto.

Ako poželite bezdušno i okrutno kazniti mladu osobu, tražite od nje da godinu dana vodi dnevnik.

Od kolijevke do groba čovjek ne čini baš ništa čemu prvi i najvažniji cilj nije samo jedan jedini: osigurati si mirnu savjest i duhovnu lagodu.

Dok smo mladi, tuđe mišljenje općenito procjenjujemo prema veličini i statusu osobe koja ga iznosi. Tek kasnije spoznamo koliko je to pravilo nepouzđano jer otkrijemo da nas katkad bolnije zapeče stršljenovo mišljenje nego carevo.

Kad se čovjek vrati da vidi kuću u kojoj je proveo djetinjstvo, ona uvijek izgleda manja. Ne postoji kuća tako velika kao ona u našem sjećanju i mašti.

Fotografija je najvažniji dokument i nema ništa tako poraznog kao kad za buduće naraštaje ostane na papiru zauvijek uhvaćen zapis glupava, budalasta smiješka.

Nema tužnijeg prizora od mladog pesimista. Osim starog optimista.

Koliko god godina netko imao, izgledat će nekoliko godina mlađi ako si u zapučak zatakne cvijet jarkih boja.

Sjećanje je osebujna i neobično ćudljiva pojava.

Ono nema reda, nema sustava, nema poimanja vrijednosti i uvijek odbacuje zlato, a gomila smeće.

Što učiniti čovjeku koji je izmislio proslave godišnjica? Jednostavno ga ubiti, bilo bi preblago.

Godišnjice i nisu takvo zlo do neke mjere: recimo, dok vam djeca rastu, one su ukrasne zastavice uz cestu života što putovanje čine radosnim i na koje se osvrćete s ponosom. Ali malo-pomalo zbiva se nešto zagonetno: više ne vidite zastavice nego miljokaze što sad pokazuju gubitak, a ne više prednost. Od toga časa najbolje je godišnjice zaboraviti.

Dobro je poštivati pravila dok ste mladi, jer ćete tako sačuvati snagu za njihovo kršenje u starosti.

## O ŽIVOTU I SMRTI

Što je ljudski život? Prva trećina je uživanje, a ostatak je sjećanje.

U prvoj polovici života čovjek je sposoban za uživanje, ali nema prave prilike - u drugoj polovici je u prilici, ali nema prave sposobnosti.

Svakome mogu pomoći kako da u životu postigne sve što želi. Jedini je problem što ne mogu naći nikoga tko zna što želi.

Proživimo život tako da na pogrebu za nama tuguje i pogrebnik.

Ako se prisjetimo da smo svi pomalo ljudi, zagonetke nestaju i život postaje razumljiv.

Kako to da se radujemo kad se netko rodi, a tuguje kad umre? To je zato što se rađaju i umiru drugi, a ne mi.

Žive ljude bi trebalo žaliti, a mrtvima zavidjeti.

Svaki čovjek od rođenja posjeduje vrijednost veću od svih drugih - svoj zadnji dah.

'Smrt je jedini besmrtnik koji sa svima postupa jednako. Svoju sućut, mir i utočište namijenila je svima, bez razlike: prljavima i čistima, bogatima i siromašnima, voljenima i nevoljenima.

Među svim tegobama što ih čovjek mora podnijeti, možda je najteže biti napušten od susjeda i ostati u prezrivoj osamljenosti.

Snažan duh s jasnim ciljem može slabo tijelo učiniti jakim i takvim ga održati.

S vremenom Božanstvo je spoznalo da je smrt pogreška jer umrlome omogućava da u blaženom utočištu groba izbjegne svako daljnje mučenje. To Mu se nije činilo primjerenim i morao je naći način kako da mrtve muči onkraj groba... pa je izumjelo i proglasilo Pakao.

Svi kažu: "Kako je teško umrijeti" – čudna žalopojka iz usta ljudi koji su morali živjeti.

Govoriti o smrti mi je mrsko kad sam ja u pitanju, a nemam nikakvih smrtno ozbiljnih misli ni kad su drugi u pitanju.

Ne volim govoriti o zagrobnom životu jer imam prijatelje na objema stranama.

Nikad još nije bilo nezanimljiva života... I iza najdosadnije vanjštine skrivaju se drama, komedija i tragedija.

Što se mene tiče, nadam se da će me kremirati.



Jednom sam to spomenuo svome župniku, a on mi je odgovorio tonom koji je smatrao upečatljivim: "Ja ne bih o tome brinuo da imam vaše izgledе."

Izvješća o mojoj smrti uvelike su pretjerana.

Jedna od zagonetki prirode jest da čovjek može podnijeti ovakav udarac iz vedra neba i živjeti dalje. Tome vidim samo jedno objašnjenje. Um je omamljen šokom i pipajući traži značenje te vijesti. Moć daje shvati u potpunosti, milosrdno nedostaje. (Na vijest o smrti svoje kćeri Susy Clemens)

Ne postoji ni najmanja vjerojatnost da je ijedan proživljeni život promašen - po skrovitom sudu osobe koja ga je živjela.

Zatvori vrata! Ne da ne uđe zima, nego da ne iziđe uгода.

Koja zima! Da je termometar bio centimetar dulji, umro bih od hladnoće.

## O ZDRAVLJU

Jedini način da sačuvate zdravlje jest da jedete što ne želite, pijete što ne volite i činite sve što radije ne biste.

Ima ljudi koji se dosljedno lišavaju svake jestive, pitke i dimne tvari koja je na iole lošem glasu. To je cijena koju plaćaju da ostanu zdravi. A zdravlje je sve što za nju dobiju. Ja to stvarno ne razumijem! To je kao da date sav imetak za kravu na umoru.

Knjige o zdravlju čitajte vrlo pažljivo. Može vam se dogoditi da umrete zbog tiskarske pogreške.

Svi zubari vole pričati dok rade. To su naslijedili od svojih profesionalnih predaka - brijača. Zubar koji dobro priča - pod uvjetom da nije jako loš u drugom poslu - pravi je izbor.

Jesti je ljudski, a probavljati – božanski!

Tajna sreće u životu djelomično se skriva u tome da jedete sve što volite, a onda dopustite jelima da se u vama međusobno bore.

Tu ogromnu zagonetnu prazninu ljudi nazivaju spavanjem.

Zar ste tako kratkovidni da niste uvidjeli kako su zdrav razum i sreća nemoguća kombinacija?

Pogrešno je mišljenje da toplice ne mogu izliječiti nečije ružno ponašanje. Pogotovo ako se prostak tamo utopi.

Voda, ako se pije umjereno, ne može naškoditi nikome.

Prestati pušiti je stvarno lako! Pa, ja sam to učinio stotine puta!

Uvijek sam se pridržavao pravila da ne pušim dok spavam i da ne apstiniram dok sam budan.

Malo šale i zabave korisno je za zdravlje; one krijepe tijelo, održavaju ga ljudskim i sprečavaju da ne zahiri.

Očitavanje lekcije nekome je poput tjeleježbe – to nadimanje grudnog koša je ljekarija, sredstvo za smirenje duha, način za uklanjanje potištenosti... sve to u jednom.

Snijeg je vrlo lijep dok pada, ali njegova dražest iščezava odmah potom. Veličanstveni nepoetski kraj su bljuzgavica i hunjavica.

Neumjerena umjerenost u piću škodi ideji umjerenosti, dok joj umjerena umjerenost pomaže u borbi protiv neumjerene neumjerenosti.

Škotski viski uvijek pijem navečer da predusretne moguću zubobolju. Mene, doduše, nikad nije bolio zub, ali što je još važnije,

nema nikakvih nagovještaja da bi me mogao zaboljeti.

Dokazano mudrih ljudi ima samo dvije vrste: oni koji su počinili samoubojstvo i oni koji svoju moć rasuđivanja ubijaju alkoholom.

Glad je sluškinja genija. Glad je gospodar ponosa.

Radije pijem mlijeko jer sam pristaša zabrane alkohola, ali u mlijeku ne tražim nadahnuće.

Katkada je i previše pića jedva dovoljno.

Ništa ne uljepšava pejzaž kao pržena jaja sa šunkom.

Što se prehrane tiče, bio sam uporan u tome da jedem stvari koje mi škode - sve dok one ili ja ne bismo nadjačali.

## O RADU I IGRI (I SPORTU)

Rad je ono što se mora raditi, a igra je ono što se ne mora raditi.

Rad i igra su riječi kojima se opisuje istu stvar u različitim okolnostima.

Uživam u radu. Često odem nekamo u samoću, sjednem u hladovinu i razmišljam o užitku koji me čeka. Katkad to činim tako zdušno da razmišljam predugo.

Ne odgađajte za sutra ono što se može dogoditi za prekosutra.

Iz poslovnih razloga moram održavati vanjske znakove zdravog razuma.

Obećati da nešto nećete učiniti najsigurniji je način da vas spopadne neodoljiva želja da baš to učinite.

Ne volim rad čak ni kad ga obavlja netko drugi.

Grmljavina je impresivna, ali munja obavlja posao.

Ne vjerujte priučenom liječniku. On misli da može izliječiti svaku bolest.

Ne vjerujem da liječnik može izliječiti istinski ozbiljnu bolest, osim slučajno.

Liječnici znaju tako malo, a to naplaćuju tako puno.

Vojničko zvanje proizvodi malo svetaca.

Propovjednici su uvijek ugodno društvo kad nisu na dužnosti.

Jedna od većih prednosti svećeničkog zvanja je vožnja vlakom u pola cijene.

Zaposlenici u javnim službama su osobe koje je narod izabrao da si podijele mito.

Najčudnije čudo među čudima – uljudan hotelski konobar koji nije idiot.

Englezi se nikad ne igraju radi zabave. Ako ne mogu zaraditi ili izgubiti - jedno ili drugo, svejedno – oni se neće igrati.

Najuzvišenije i najvrijednije zvanje je liječničko - tj. bilo bi takvo da ljudska narav ne čezne za vračevima i svećenicima.

Seoski pijanac je čvrsto definirana, neslužbena javna služba.

Nikad nisam učinio ništa, ni dobro ni loše, a da se nisam pokajao u roku od 24 sata.

Potrudite se da svaki dan napravite nešto što ne želite. To je zlatno pravilo za stjecanje navike bezbolnog obavljanja dužnosti.

Oduvijek mi je uspijevalo zarađivati za život ne radeći ništa; pisanje knjiga i članaka za novine uvijek su bili igra a ne rad. Uživao sam u tome – za me je to bilo kao igranje biljara.

Golf je upropaštena lijepa šetnja.

Nikad se nisam bavio nikakvom tjelovježbom osim spavanjem i odmaranjem, pa ne namjeravam to ni ubuduće. Tjelovježba je odvratna.

Bejzbol je simbol otvorenog i vidljivog poleta i napora pomahnitalog i zahuktalog devetnaestog stoljeća.

Ne pričajte ribičke priče tamo gdje vas ljudi poznaju, a posebno ih ne pričajte tamo gdje ljudi poznaju ribe.

Nabavite si bicikl. Nećete požaliti – ako ostanete živi.

Sačuvajmo svoja sutra za rad.

Dan odmora dolazi samo jednom tjedno i prava je šteta što nije češće. Čovjek je sazdan tako da može podnijeti više odmora. Često se sjetim, s tugom, da je bilo vrlo jednostavno umetnuti dvije nedjelje u tjednu... Svemogući Stvoritelj mogao je načiniti svijet i za tri dana jednako lako kao za šest, a to bi nam udvostručilo nedjelje.

## O NAVIKAMA I POROCIMA

Ničemu ne trebaju tako hitne reforme kao navikama drugih ljudi.

Navika je navika, i ne može se izbaciti kroz prozor, nego se polako mami van - korak po korak.

Držim se pravila da nikad ne pušim više od jedne cigare odjednom. To je jedino ograničenje kojeg se držim u vezi s pušenjem.

Što su stvari zabranjenije, to su popularnije.

Zakon o preljubu na Havajima propisuje da svaki krivac plaća globu od trideset dolara. Onako usput, moram primijetiti da kad bi se svaki slučaj preljuba otkrio i globio, državni proračun Havaja bio bi veći od američkog.

Između svih oblika seksualnih odnosa, samozadovoljavanje se najmanje može preporučiti.

Kao zabava je - prepovršno, kao zanimanje - prezamorno, a za javno prikazivanje – nerentabilno.

Na brodu nisam puno pio - pridržavali smo se prohibicije kao u Kongresu: alkohol je bio zabranjen osim u prostorijama raznih Odbora, kamo ga unose u demižonima a iznose u demagozima.

Tajnost je prirodno pribježište za ljude koji dvoje o svome ponašanju.

Okruženje čini čovjeka, a ne Čovjek – okruženje.

Divim se smirenom samopouzdanju onih koji vjeruju. Prekrasno je promatrati tihu samouvjerenost kršćanina koji u ruci drži Četiri asa.

Gotovo svi kraljevi uglavnom su - lopovi.

Cezar u svojim Komentarima kaže o samozadovoljavanju: to je društvo za osamljene; prijatelj za napuštene; dobročinitelj za ostarjele i impotentne; oni koji su siromašni ipak su bogati jer imaju tu veličanstvenu razonodu. Katkad im je ono draže od sodomije.

Čudno je kako je fizička hrabrost tako česta pojava, a moralna tako rijetka.

Ima ljudi koji mogu činiti sva moguća lijepa i herojska djela, ali jedno ne mogu: šutjeti o svojoj sreći u društvu nesretnika.

Rodio sam se lijen. Sad nisam ljeniji nego što sam bio prije četrdeset godina, ali to je samo zato jer sam prije četrdeset godina dosegao vrhunac.

Ne može se ići preko granica mogućeg.

Više nisam lijen kao što sam nekoć bio - ali još sam dovoljno lijen za dvojicu.

Svatko od nas ima dva mišljenja: jedno privatno - koje se bojimo iskazati; i ono drugo - koje koristimo u javnosti. U potonje sami sebe prisiljavamo

odjenuti, sve dok se iz navike ne počnemo u njemu osjećati ugodno. Navada da ga branimo učini da ga zavolimo, obožavamo i zaboravimo kako smo ga kukavno stekli.

Često je tako: što je manje temelja za neki uvriježeni običaj, to ga je teže iskorijeniti.

Argumenti su nemoćni protiv okamenjenog mišljenja; oni mu škode kao što valovi škode tvrdoj stijeni.

Zločin čuvan tisuću stoljeća prestaje biti zločin i postaje vrlina. To je zakon običaja, a običaj nadvisuje sve ostale zakonske oblike.

Ljudi obično odbiju prvu ponudu bez obzira kakva je.

Običaji su okamine; samo ih dinamit može pomaknuti u iduće stoljeće.

Odredi mjesto za svaku stvar, a stvari drži negdje drugdje - ovo nije savjet, to je samo običaj.

Ne postoji ništa što ne bi mogao podnijeti, samo ako si za to predodređen i odgojen.

Zakoni su pijesak, običaji su kamen. Zakon možeš zaobići i izbjeći kaznu, ali ako javno prekršiš običaj - nema ti spasa!

Ljudi UVIJEK prvo pročitaju telegram pa tek onda pogledaju na koga je adresiran. Otkako postoji telegrafaska služba nije bilo nijedne iznimke od tog pravila.

## O HUMORU I SMIJEHU

Napadaju smijeha ništa ne može odoljeti.

Ljudska vrsta ima samo jedno učinkovito oružje, a to je smijeh.

Humor održava srce blagim.

Šala bez natruhe filozofije samo je štucaj humora.

Istinski humor obiluje mudrošću.

Humor je očito jedna od bitnih značajki Božjih.

Biljke i životinje izrazito smiješne po svome obliku i osobinama, očito su Božje šale.

Humor je najveći ljudski blagoslov.

Sve ljudsko je jadro i samilosti vrijedno. Tajni izvor humora nije u radosti nego u tuzi.

Zato u raju nema humora.

Najbolji način da oraspoločimo sebe jest da pokušamo oraspoločiti nekoga drugog.

Politički i trgovački moral Sjedinjenih Država nije samo hrana za humor - on je pravi banket.

Humorističnu priču priča se ozbiljno; onaj koji je priča mora učiniti sve što može da sakrije činjenicu kako čak i maglovito naslućuje da bi tu išta moglo biti smiješno.

Humor ne smije otvoreno podučavati i ne smije otvoreno propovijedati, ali mora činiti oboje ako hoćemo da živi vječno.

Humoristična priča je američka, komična priča je engleska, duhovita priča je francuska. Humoristična priča svoj uspjeh traži u načinu kako je ispričana, dok komična i duhovita priča ovise o sadržaju.

Najzabavnije stvari su one koje su zabranjene. Bernard Gillian, Mark Twain i Joseph Keppler

Koja je još privilegija ostala plemstvu? Da ga ne smijete ismijavati. Tu privilegiju nema nijedan drugi stalež.

Ponavljanje je moćno sredstvo humora. Ako se ozbiljno i zdušno ponovi pet ili šest puta, skoro svaki brižno sročeni obrazac koji se ne mijenja izazvat će smijeh - prije ili kasnije.

Lijep primjer nesvjesna humora dao je onaj dječak iz nedjeljne škole koji je laž definirao kao "sramno djelo pred Bogom i prikladnu



pomoć u nevolji". To je možda bio nesvjesni humor, ali će prije biti da je proizašao iz životnog iskustva i poznavanja činjenica.

Humoristični pisac zavjetuje se da će probuditi i usmjeriti vašu ljubav, vašu samilost, vašu dobrotu; vaše negodovanje zbog neistine, licemjerja, prijevare... On se laća posla blagdanskog propovjednika u radne dane.

## O PSOVANJU

U nekim nenadanim, beznadnim prilikama, psovanje donosi olakšanje kakvo ne može ni molitva.

Mišljenje da džentlmen ne smije nikad psovati, pogrešno je. On može opsovati i ostati džentlmen, ako to učini uljudno i dobroćudno.

Kad si ljut - broji do četiri. Kad si jako ljut - opsuj.

Dajte da psujemo dok možemo jer na nebu nećemo smjeti.

Karakter neke osobe može se procijeniti po pridjevima koje ta osoba češće rabi u razgovoru.

Rječnici tu ne pomažu. Lijepo je što se trude, ali ako se okliznete i raskrvarite koljeno, rječnik vam neće reći što da kažete.

Ako ne budem smio psovati u raju, neću se tamo ni zadržavati.

Psovao sam svoju sreću tako da mi je dah vonjao po sumporu.

Nije prozborio ni riječi, ali mu je iz svake pore curilo buljenje.

Moje psovanje meni ne znači ništa više nego što vaše propovijedi znače vama.

Brijanje mi je oduvijek bilo prava muka, pa rijetko kad uspijevam dovršiti posao bez usmene pomoći.

Tijekom prvih deset godina braka stalno sam u potaji obuzdavao svoj jezik, a kad bi okolnosti postale neizdržive odlazio bih van, podalje kuće, potražiti oduška. Cijenio sam ženino poštovanje i dobro mišljenje o meni više od ičega. S užasom sam pomišljao na dan kad će ona otkriti da sam samo obijeljeni grob, licemjer opterećen potisnutim ružnim jezikom. Toliko sam se smotreno ponašao svih tih godina da uopće nisam sumnjao u uspjeh svojeg prikrivanja. Zato sam bio zadovoljan svojom krivnjom, gotovo kao što bih bio i svojom nevinoscju.

U svakoj bi kući morala postojati posebna odaja za psovanje. Opasno je, naime, takve emocije potiskivati.

Dobio sam prekrasnu dugmad za manšete. Mogu ih začas staviti na rukave i opet skinuti, a da ne moram psovati.

Havajski jezik je blag, tečan i podatan, te u svakom pogledu učinkovit i zadovoljavajuć - dok se ne razljutite. U njemu, naime, nećete naći ništa čime biste mogli opsovati.

Prožetost srdžbom - a ne psovanje - pravi je grijeh. Prožetost srdžbom je prokletstvo. Psovati počinjemo prije nego što naučimo

govoriti.

Kad je riječ o čisto dekorativnom psovanju radi psovanja, rođeni Amerikanac ima više dara od ikoga.

## O RAZGOVARANJU I PONAŠANJU

Bolje je držati zatvorena usta i izgledati glupo, nego ih otvoriti i time otkloniti svaku sumnju.

Govoriti istinu stvar je dobrog odgoja, a odgoj je izmišljotina.

Dobar odgoj sastoji se u prikrivanju dobrog mišljenja o sebi i lošeg mišljenja o drugima.

Dobar odgoj sastoji se u prikrivanju kako mnogo mislimo o sebi, a kako malo o drugima.

Poštovanje drugih ljudi možemo steći ako postupamo ispravno i činimo dobro. Samopoštovanje vrijedi sto puta više, ali nije poznato kako se može steći.

Nijedan pravi džentlmen nikad neće reći голу istinu u prisutnosti dama.

Pretjerana pristojnost najčešće je prekrasna građevina sagrađena od ugladenih i pozlaćenih oblika velikodušnih laži.

Svečani ručak možda je najzamornija stvar na svijetu izuzev kopanja jarka.

Do najboljeg rješenja dolazi se različitim mišljenjima, a ne tako da svi mislimo isto.

Ne postoje stupnjevi taštine, postoje samo stupnjevi sposobnosti da se ona sakrije.

Dobrota je jezik koji gluhi čuju, a slijepi vide.

Kad izričete pohvalu, ne tražite protuuslugu.

Naplaćena pohvala je bezvrijedna.

Ja mogu živjeti dobra dva mjeseca od dobre pohvale.

Pohvala bi uvijek morala prethoditi pokudi jer ona ublažuje zlovolju i osigurava da pokuda bude prihvaćena bez gorčine.

Pohvalili su me mnogo puta, i uvijek mi je bilo neugodno - uvijek mi se činilo da nisu rekli dovoljno.

Volim kritiku - ako mi je sklona.

Ne smijete kritizirati ljude na postolju na kojem ni sami ne biste mogli stajati uspravno.

Ako postupamo ispravno samo pod nadzorom autoriteta, u čemu je tu vrlina?

Neizgovorena riječ je kapital. Možete je investirati ili potratiti.

Glasina će se ugaziti sama od sebe ako je ne dirate tri dana. Ako pokrenete glasinu koja u sljedeća tri dana neće zadovoljiti znatiželju javnosti, netko će već pokrenuti novu glasinu zbog koje će javnost zaboraviti vašu.

Prava riječ u pravo vrijeme može biti učinkovita, ali nijedna riječ ne može biti učinkovita kao dobro tempirana stanka.

Nečista savjest je kao dlaka u ustima.

Ako nemate ništa za reći, onda – nemojte!

Malo je stvari koje je teže podnijeti od dodijavanja s dobrim uzorom.

Budi dobar pa ćeš biti - sam.

Plemenito je biti dobar. Podučiti druge kako biti dobar nije teško, a još je plemenitije.

Za neke ljude je pogubno kad ih zatekne slava.

Što je ambicija? Želja da se bude uočljiv. Želja za slavom samo je želja da se stalno ističete u mnoštvu i privlačite pažnju te da vas ogovaraju.

Slava je dim, popularnost je nesreća, a jedina sigurna stvar na svijetu je zaborav.

Odjeća čini čovjeka. Goli ljudi imaju vrlo malo utjecaja u društvu.

Etika se stječe - poput glazbe, poput stranog jezika, poput sućuti, poput paralize - nitko se s njome ne rađa. Ni ja se nisam s njom rodio. Počeo sam siromašan poput crkvenog miša - bez ijednog jedinog etičkog načela.

Samozatajnost i sposobnost su najvrijednije ljudske osobine.

Kad ljudi pretjeraju s finim ponašanjem postaju - vulgarni.

Bio sam ljubazno zamoljen da odgovorim čim prije, što sam i učinio. Rekao sam da ne znam odgovor.

Dobar glas je kao zlatarski žig: uklanja sumnju u čisto srebro, ali može podvaliti posrebreni kositar kao srebro.

Ako vas nitko ne hvali, slobodno si i sami kojiput polaskate.

Svatko strahuje od kritike i neodobravanja svojih susjeda. Općenito govoreći, to je nešto čega se svi najviše boje, više od ranjavanja i smrti.

Svaka prirodna vrsta odlučuje za sebe što je nepristojno. Priroda ustvari ne poznaje nepristojnost – izmislio je čovjek.

Moramo prihvatiti našu odjeću takvom kakva jest - ima razloga za

njeno postojanje. Ona je na nama da nas razotkrije - da obznani što njome želimo sakriti. Ona je znak neiskrenosti i potisnute taštine; privid da volimo prekrasne boje i dražest sklada i oblika. Oblačimo je kako bismo promicali tu laž i dokazivali je.

Etika se sastoji od političke etike, trgovačke etike, religijske etike i etike.

Budi neuredan u odijevanju ako baš moraš, ali dušu drži urednom.

Policajac u civilnoj odjeći je kao i svi mi, dok u svojoj odori vrijedi za desetoricu. Odjeća plus titula najmoćnija je i najutjecajnija kombinacija na svijetu. Ona nagoni ljudsku vrstu da dragovoljno i spontano poštuje suca, generala, admirala, biskupa, ambasadora, djetinjastog grofa, maloumnog vojvodu, sultana, kralja, cara... Ni najuzvišeniji naslov ne znači ništa ako ga ne prati odgovarajuća odjeća.

Čednost je umrla kad se rodila odjeća.

## O ISTINI I VRAŠKI DOBRIM LAŽIMA

Kad ne znate što biste - recite istinu.

Recite istinu ili laž - samo nek bude uvjerljivo.

Neki ljudi lažu kad govore istinu. Ja istinu govorim lažući.

Zašto bi izmišljotina trebala biti čudnija od istine? Izmišljotinu ograničavaju mogućnosti. Istinu – ne.

Jedna od najočitijih razlika između mačke i laži jest da mačka ima samo devet života.

Tri su vrste laži: laž, prljava laž i statistika.

Iskrenost je nekad bila najpoštovanije životno načelo.

Dok si istina obuje cipele za put, laž proputuje pola svijeta.

Oglasi su jedina istina u novinama kojoj čovjek može koliko-toliko vjerovati.

Najprije pribavite sve činjenice, a onda ih možete izvrtati po volji.

Zašto se zavaravate s budalastom mišlju da laž nije laž ako nije izrečena?

Povijest ljudskoga roda, kao i iskustvo svakog pojedinca, obiluju dokazima kako istinu uopće nije teško zamijeniti dobro izrečenom laži.

Istina je najdragocjenija stvar koju imamo, zato s njome – štedljivo.

Osim onog urođenog lopovskog izraza koji svi imamo na licu, čovjek se doimao poštenim.

Iskrenost je najljepša od svih izgubljenih vještina.

Samo je jedan način da doznate je li netko iskren: pitajte ga, pa ako kaže "da" - znajte daje lažac.

Ljudi bi svoj život morali počinjati smrću pa bi tako bili iskreni mnogo prije.

Povjesničar koji hoće priopćiti istinu, mora lagati.

Često mora uvećati istinu nekoliko puta jer je toliko mala da je njegovi čitatelji ne bi zamijetili.

Mnogi na umoru potrošili su svu istinu koju su imali u sebi, pa na onaj svijet odlaze kao puki siromasi. Ja sam uštedio toliko istine da ću na onome svijetu biti senzacija.

Nikad ne recite istinu ljudima koji je nisu dostojni.

Nikad ne bih mogao izreći laž u koju bi netko mogao posumnjati, niti istinu u koju bi netko mogao povjerovati.

Neki ljudi misle da je najbolje biti uvijek iskren, ali to je praznovjerica. Katkad je privid iskrenosti šest puta vrijedniji.

Rijetko je koja kleveta otporna na muk.

Istina je nekim ljudima čudnija od mašte, ali ja sam donekle upoznat s njome.

Ničije osobno mišljenje nikad ne može biti laž, jer ono što netko misli njemu je uvijek – istina.

Je li nečije javno i privatno mišljenje isto? Neki misle da je bilo i takvih slučajeva.

Ja, poput svih ostalih ljudi, javno iznosim samo podšišano, počešljano i parfimirano mišljenje, a brižno, oprezno i mudro skrivam svoje privatno.

Ako govorite istinu, ne morate ništa pamtit.

Mnoge male stvari postale su velike zahvaljujući dobroj reklami.

Često se događa da onaj tko ne zna lagati misli da je najbolji sudac o nekoj laži.

Samouvjereno izrečena proročanstva nikad nisu prazna obećanja u praznovjernom uhu.

Proricanje je jedina ljudska vještina koja se ne može poboljšati vježbanjem.

Nespretna, slabašna, providna laž, nešto je što morate svakako izbjegavati. Takva laž ne traje dulje od obične istine - štoviše, čak vam je bolje odmah reći istinu. Slabašna, glupa, pretjerana laž ne može živjeti ni dvije godine - osim ako njome nekoga ne oklevećete.

Premda se prezimena Smith, Jones i Johnson lako sjetimo kad za to nema nekog naročitog razloga, skoro je nemoguće dozvati ih u sjećanje kad nam zatrebaju. Kako kriminalci uspijevaju zapamtiti svoje sasma novo, lažno prezime? To je zagonetno.

Mlađarija bi se morala suzdržavati u bavljenju uzvišenom vještinom laganja sve dok im vježba i iskustvo ne podare samopouzdanje, eleganciju i preciznost - bez kojih rezultat ne može biti skladan i probitačan.



## O PRIJATELJSTVIMA I NEPRIJATELJSTVIMA

Sveti osjećaj Prijateljstva je tako ljupke, postojane, vjerne i trajne naravi da će trajati cijeli život - ako ne zatražite novaca na posudbu.

Dobri prijatelji, dobre knjige i usnula savjest – to je idealan život.

Pravi prijatelj biti će uz vas kad ste u krivu. Kad ste u pravu, ionako će skoro svi biti na vašoj strani.

Da netko može biti heroj svome bliskom prijatelju još nikad nije shvatio nijedan heroj.

Potrebno je neko vrijeme da bismo prihvatili i shvatili da dok mi starimo, ni naši prijatelji ne zaostaju u tome.

Suradnja neprijatelja i prijatelja može vas pogoditi u samo srce: kad vas jedan kleveće, a drugi vam to dojavljuje.

Ljudi govore o prekrasnom prijateljstvu među osobama istoga spola. Što znači najbolje prijateljstvo te vrste u usporedbi s prijateljstvom muža i žene kad su im zajednički najplemenitiji poticaji i najviši ideali? Te dvije vrste prijateljstva ne mogu se uspoređivati - prvo je banalno, a drugo božansko.

Kolikogod neki mudri ljudi ismijavaju moderne francuske dvoboje, u stvarnosti je to najopasnija pojava našeg doba. Dvoboji se obično održavaju vani, na otvorenom, pa se protivnici i publika skoro uvijek prehlade.

Apsolutno se protivim dvobojima. Smatram ih nerazumnima, opasnim i grešnim. Ako bi me netko izazvao na dvoboj, otišao bih k njemu, blago bih ga rukom zagrlio, odveo na neko mirno i skrovito mjesto - i tamo ga ubio.

Ima ona stara zdravica, zlatna po svojoj ljepoti: "Kad se popneš na brdo bogatstva, dabogda ondje ne sreo prijatelja."

Poštovani gospodine i prijatelju,  
Čini se da Vam dobro ide u životu. Možete li svojem poštovatelju posuditi \$1.50 kako bih mogao kupiti crkvenu pjesmaricu? Blagoslivljam Vas. Bog će Vas blagosloviti - ja to osjećam; ja to znam - a to će Vam jako koristiti.

Iskreno Vaš Mark Twain

P.S. Nemojte slati pjesmaricu; pošaljite novac; htio bih sam izabrati.  
(Pismo Andrewu Carnegieu (1835.-1919.), američkom industrijalcu i filantropu)

## O BOGATSTVU I SIROMAŠTVU

Bankar je osoba koja će vam posuditi kišobran za sunčana vremena i zahtijevati da ga vratite čim počne kiša.

Koji je čovjekov životni cilj? Obogatiti se. A kako? Nepošteno - ako može. Pošteno - ako mora.

Bogat čovjek je onaj koji je zadovoljan onim što ima. Čovjek kojemu nikad nije dovoljno, nije bogat.

Da su svi ljudi bogati, svi bi bili – siromašni.

Malo tko od nas može podnijeti blagostanje. Tuđe, naravno.

Manjak novca korijen je svega zla.

Ne budimo pretjerano izbirljivi: bolje je imati stare, polovne dijamante nego nikakve.

Poštenje je najbolji način - u slučaju da se njime može zaraditi.

Dva su trenutka u životu kad čovjek ne bi smio špekulirati na burzi: kad si to ne može priuštiti i kad može.

Ni Noa nije dobivao plaću prvih šest mjeseci - djelomično zbog lošeg vremena, a djelomično jer je tek učio navigaciju.

Providnost uvijek pažljivo istražuje čemu težiš kako bi se pobrinula da to ne dobiješ.

Ljudi od znanosti znaju biti vrlo neugodni u društvu, osim ako im hvalite njihove teorije. Tada od njih možete i posuditi novac.

U novinama je nedavno pisalo o nekom mešetaru koji se pohvalio kako prije dvije godine nije vrijedio ni centa, a danas je dužan dva milijuna dolara! Sjajan kredit! Temelj modernog društva...

Ništa ne potiče krađu kao veliko siromaštvo i veliko bogatstvo.

Lutrija je državna institucija, a siromašni ljudi su njezini najbolji sponzori.

Cijelog sam života bio pošten - relativno pošten.

Nikad nisam mogao trošiti novac koji ne bih stekao na pošten način - mogao sam ga samo posuditi drugima.

Mislite i na siromašne - to ne košta ništa.

Pitam se koliko bi koštao mjehurić od sapunice da je samo jedan na svijetu.

Neki se ljudi klanjaju položajima, neki herojima, neki pak Bogu, i oko toga se spore - ali svi se oni složno klanjaju novcu.

Kad bi se ravnali po geološkom vremenu i poslovice "vrijeme je novac", više ne bi bilo siromašnih.

Namlatiš li novaca, cijeli će se svijet urotiti da te naziva gospodinom.

Ja sam protiv milijunaša, ali ne znam kako bih se ponašao da sam na njihovu mjestu.

Krepost nikad nije na cijeni kao novac.

Vidio sam kako se cijele obitelji podižu iz siromaštva u obilje na odšteti za slomljene noge. Dolazili su mi ljudi na štakama suznih očiju puni hvalospjeva zbog te blagodati. Od svega što sam u životu vidio najblaženiji je izraz na licu novopečenog invalida kad preostalom rukom u džepu napipa neoštećenu policu osiguranja.

Prema mome iskustvu, pilići koje se unaprijed broji nikad se ne izlegu. Slično je i s novcem: neočekivani novac je divna stvar, ali ista ta svota izaziva gorčinu ako smo očekivali više.

Čovjek ima prirodnu potrebu da posjeduje više nego mu je potrebno.

Kad netko stekne veliko bogatstvo - učinio mu je to Bog; kad propadne - učinio si je to sam.

Bogatstvo je najizdašnije vrelo bahatosti za koje znam.

Ljudi obožavaju novac i dive se bogatunima.

Novine to jako dobro znaju i čine sve da što izdašnije zadovolje te appetite.

Bogatstvo je najbolji zaštitnik principa.

## O RELIGIJI

Religija se sastoji od zbirke postavki u koje prosječan čovjek misli da vjeruje, a priželjkuje da bude uvjeren.

Čovjek koji može urediti svoju vjeru tako da ona potpuno zadovoljava njegovu savjest, nije dužan brinuti je li time zadovoljio ikoga drugog.

Čovjek je religijska životinja. On je jedina religijska životinja. On je jedina životinja koja ima Istinsku Religiju - dapače, više njih.

U usporedbi s cirkusom, crkva je vrijedna i ozbiljna institucija.

Da je sada Krist među nama, jedno je sigurno: ne bi bio - kršćanin.

Samo jedan čovjek bio je kršćanin, ali su ga prije mnogo godina uhvatili i – razapeli.

Mučeništvo pokriva mnoštvo grijeha.

Tri dana na križu, a zauzvrat vječnost u sreći i vladanju cijelim Svemirom - to je nešto na što bi pod istim uvjetima pristao svatko od nas.

Ako je Krist bio Bog, onda je raspeće bez dostojanstva, ono je čak smiješno. Jer, izdržati nekoliko sati boli nije ništa herojsko ako je netko Bog...

Crkva se uvijek trudi popraviti ljude, no ne bi bilo z gorega da popravi i samu sebe te tako pruži dobar primjer.

Čovjeka se prima u crkvu zbog onoga što vjeruje, a izgoni zbog onoga što zna.

Jedan od "dokaza" besmrtnosti duše jest i vjerovanje nebrojenih milijuna ljudi u to. No, milijuni ljudi su također vjerovali da je svijet ravna ploča...

Tajna ljudskog ponašanja gotovo je nerješiva.

Božje tajne su puno lakše i rješavaju se bez poteškoća.

Uzevši u obzir stotine sekta koje se spore oko njena tumačenja, Bibliju možemo usporediti s apotekom: inventar je isti, a liječnička praksa se mijenja.

Mnoge ljude brinu odlomci Svetog pisma koje ne razumiju. Što se mene tiče, u Svetom Pismu najviše me brinu odlomci koje razumijem.

U Bibliji ima uzvišene poezije; i mudrih pripovijesti; i krvoločne povijesti; i pregršt prostota; i više od tisuću laži.

Brojni su krivci za vlastite promašaje, a najpopularniji je Providnost. Ništa ne izaziva toliko strahopoštovanja kao čudo. Osim spremnosti da se u njega povjeruje.

Ne bih želio da se za me zainteresira Providnost.

Uvijek mi je najbolje kad me seпусти na miru.

Bog nije domišljat. Pogledajte ljude: svi su slični, a Bog ih uporno stvara, kao na tekućoj vrpci.

Nitko od nas ne može biti velik kao Bog, ali svatko može biti jednako dobar.

Kakav li će to paklenski raj biti kad tamo dopreme sve te licemjere!

Jedna mi je prijateljica rekla da sve što se u raju mora raditi jest po cijele dane šetati s harfom u ruci i pjevati. I tako dovijeka. Meni to nije baš nešto naročito.

Čovjeku na umoru uistinu je teško odlučiti kamo poći jer oba mjesta imaju svoje prednosti: raj – zbog klime, a pakao - zbog društva.

Kad je Božanstvo prvi put sišlo na Zemlju donijelo je život i smrt; kad je sišlo drugi put, donijelo je Pakao.

Imamo razloga vjerovati da će u raju biti fizičkih radnika; također i određeni broj crnaca, Eskima, Patagonaca, Arapa i nekolicina Indijanaca, a moguće čak i nekoliko Španjolaca i Portugalaca.

Od Boga se možete nadati svačemu.

Kad pomislim kakvi su sve ljudi koje sam poznao trebali otići u raj, siguran sam da pakao uopće neće biti tako loš.

Sveti Franjo Asiški reče da svi sveci mogu činiti čuda, ali siguran sam da malo koji može upravljati hotelom.

Ljudi imaju više sućuti, plemenitosti, velikodušnosti, darežljivosti nego Bog. Ljudi opraštaju mrtvima, ali Bog ne.

Tom Sawyer ode na spavanje bez dodatnog mučenja večernjom molitvom. (Pustolovine Toma Sawyera)

Kršćanstvo će bez sumnje preživjeti idućih deset stoljeća - smješteno u muzeju.

## O POLITICI (I RATU I MIRU)

U religiji i politici ljudi svoje stavove i uvjerenja skoro uvijek stječu iz druge ruke, bez provjere, od autoriteta koji ni sami nisu provjerili o čemu se radi, nego su ih neprovjerene preuzeli iz treće ruke, od takvih čije mišljenje nije vrijedilo prebijena groša.

Savjet političarima: pazite na formalnost i ne brinite za moralnost.

Da, imate pravo - ja sam potajni moralist; uvijek se nađem do guše u nevolji kad se počnem petljati u politiku.

Ja sam revolucionar rođenjem, naobrazbom i načelima. Uvijek sam bio na strani revolucionara jer još nikad nije bilo revolucije bez nekog tiranskog, nepodnošljivog povoda.

Načelo uzimanja i davanja temeljno je načelo diplomacije. Konkretnije: daj jedan - uzmi deset.

Nisam bio na sprovodu; ali sam napisao ljubazno pismo i rekao da sam s time suglasan. (Povodom smrti jednog političara.)

Ono što je radikalno u jednom stoljeću, konzervativno je u idućem. Radikali izmišljaju nove poglede, a kad ih izrabe, onda ih preuzimaju konzervativci.

Pošten čovjek se među političarima ističe osjetno više nego drugdje.

Svuci čovječanstvo do gola pa ćeš dobiti pravu demokraciju.

U državi gdje svi ljudi imaju pravo glasa, okrutni zakoni su nemogući.

Čovjek je jedini domoljub. On se zatvara unutar svoje države, pod svojom zastavom, i kesi na druge narode, držeći pri ruci brojne uniformirane ubojice koje ga puno koštaju - kako bi mogao otimati dijelove zemalja drugih naroda.

Domoljublje je najčešće pribježište za nitkove. Oni galame najglasnije.

Komunizam je idiotizam. Oni žele ravnopravnu podjelu vlasništva. Pretpostavimo da to učine... potrebno je vrlo pametno postupati s novcem da bi se sačuvao, kao i da bi se zaradio. U vrlo kratkom vremenu novac će se vratiti prvotnom vlasniku i komunisti će ponovno biti siromašni.

Kad s vremenom sve zemlje budu imale 2000 ratnih brodova i 5 000 000 vojnika svi ćemo biti zaštićeni, a mudrost naših političara

potvrđena.

Vjerojatno bi se moglo dokazati činjenicama i brojkama da ne postoji autohtona američka klasa kriminalaca - osim u Kongresu.

Hoće me slati u inozemstvo kao konzula ili ministra. Rekoh im da neću. Sam Bog zna da sam već dovoljno čangrizav i lijen iako nisam konzul.

Muhu se može naučiti sve što i kongresmena.

Nema nijedne Paralele koja ne vjeruje da bi postala Ekvator kad bi se samo poštivala njezina prava.

Svi demokrati su ljudi, ali to nitko od njih ne zna. To znaju samo republikanci. Svi republikanci su ljudi, ali samo demokrati to primjećuju.

Pravilo je savršeno: što se mišljenja tiče, naši su protivnici ljudi!

Najkukavniji oblik života je rulja; a to vojna postrojba i jest – rulja.

Ona se ne bori svojom prirodnim hrabrošću, nego hrabrošću posuđenom od svoje brojnosti i svojih časnika. Ali rulja bez čovjeka na čelu toliko je bijedna, da nije ni prezira vrijedna.

Samo kad je život Domovine u opasnosti, ljudi bi smjeli podržavati svoju vladu ako je u krivu. Samo tada.

Nijedna država ne može biti dobro vođena ako njeni građani nemaju jasno na umu da su oni čuvari zakona, a državni službenici samo oruđe za provedbu tih zakona i ništa više.

Mir putem pregovora zvuči primamljivo, ali mislim da ga je nemoguće ostvariti. Prvo bi trebalo ljudsku vrstu pripitomiti, a povijest pokazuje da se to, izgleda, ne može postići.

Životinje se odaju pojedinačnoj borbi, ali nikad u organiziranom mnoštvu. Čovjek je jedina životinja koja se bavi najokrutnijim zvjerstvom. Ratom.

Rat se svodi na ubijanje stranaca prema kojima ne osjećamo neprijateljstvo, stranaca kojima bi u drugim prilikama pomogli u nevolji, kao što bi i oni nama.

Svatko mora sam odlučiti što je dobro, a što zlo; što je domoljubno, a što nije... Odlučite li protiv svoga uvjerenja, neodgovorni ste izdajnik - i prema sebi i prema domovini - i tako će vas ljudi etiketirati i tretirati.

Domoljub je osoba koja zna vrlo glasno galamiti, a da ne zna o čemu galami.

Neslavni mir bolji je od nečasnog rata.

#### Ratna molitva

O Bože, Oče naš, naši mladi domoljubi, idoli naših srdaca, stupaju u bitku - budi s njima!... O Gospode, Bože naš, pomози nam da svojim granatama raznesemo njihove vojnike u krvave dronjke; pomози nam da im pitoma polja prekrijemo blijedim spodobama njihovih poginulih domoljuba; pomози nam da grmljavinu njihovih topova prekrijemo vriskom njihovih ranjenika što se grče u bolovima; pomози nam da razorimo njihove ništavne domove olujom naše vatre; pomози nam da zgnječimo srca njihovih jadnih udovica bespomoćnom tugom...Radi nas koji Te obožavamo, Gospode, smrvi njihove nade, ukaljaj njihove živote, produži njihovo gorko hodočašće, otežaj im korake, natopi im put suzama njihovim, oboji im stope u snijegu krvlju njihovih izranjenih tabana!Molimo u duhu ljubavi Njega koji je Izvor Ljubavi, i koji je vječno utočište i vjerni prijatelj sviju koji su u nevolji i vape za Njegovu pomoć s poniznim i skrušenim srcem.



## O CIVILIZIRANOM DIVLJAŠTVU

Na svijetu ima mnogo smiješnih stvari. Jedna od njih je i bjelačko uvjerenje da su oni manje divlji nego drugi divljaci.

Jedina značajna razlika između prosječnog civiliziranog čovjeka i prosječnog divljaka jest da prvi izgleda kao da je premazan svim mastima, a drugi samo bojom.

Civilizacija je bezgranično gomilanje nepotrebnih potrepština.

Zar nam nema izlaza nego da prihvatimo Civilizaciju i podignemo se dolje na njezinu razinu?

Jedino čovjek može biti Rob. On je jedina životinja koja robuje i porobljava.

On je divlja zvijer... koja svake godine radi novca osakaćuje, ubija i izgladnjuje pola milijuna siromašnih domorodaca, što bez prijatelja i pomoći žive u Kongu, a to čini uz prešutno odobravanje svih kršćanskih sila osim Engleske... Pljesnivi licemjer usta punih pobožnosti, to krvavo čudovište kojemu se ne može naći para u cijeloj ljudskoj povijesti... čiji karakter će zasigurno posramiti i sam pakao kad u njega stigne - što će se zbiti uskoro, nadajmo se i vjerujmo u to. (Twain o Leopoldu II., belgijskom kralju, vlasniku Slobodne Države Kongo)

Među svim životinjama samo je čovjek okrutan. On jedini nanosi bol jer u tome uživa.

Po svome razmišljanju i planiranju mrav je jednak divljim ljudskim plemenima; kao samouki specijalist u nekoliko vještina superioran je divljim plemenima; a u jednoj ili dvjema stavkama visoke intelektualne razine mrav nadmašuje bilo kojeg čovjeka, divljeg ili civiliziranog.

Ako bi se želja da nekoga ubijemo i prigoda da ga ubijemo događale uvijek u isto vrijeme, tko bi izmaknuo vješalima?

Na sudu imamo mogućnost izvlačiti se na umnu poremećenost koja bi oslobodila Kaina da se toga sjetio.

Lopovi su se uspjeli izdići iznad pirata. U većini zemalja oni su vraški visoko među plemstvom, negdje u rangu grofova.

Etika ne poznaje stupnjevanje krađe. Božja zapovijed kaže: "Ne ukradi!" i na tome se zaustavlja.

Ono što nam je sada zaista potrebno nisu zakoni protiv zločina, nego zakon protiv ludosti. Jer, tu leži istinsko zlo.

Prva stvar koju misionari nauče divljake je nepristojnost.

Ropstvo uz ponizni pristanak gore je od ropstva na silu.

Građanski rat je velika sramota naše povijesti, ali ne tako velika kao kupovanje i prodaja crnaca.

Proširiti zonu svoga utjecaja. To je pristojna moderna fraza koja znači orobiti svoga susjeda – za njegovu dobrobit.

Čovjek je jedina životinja koja bespomoćnom sunarodnjaku otima zemlju - uzima je u vlasništvo, a njega istjeruje ili ubija. Čovjek je to radio u svim vremenima. Nema nijednog hektara zemlje na ovome globusu koji uživa njegov zakoniti vlasnik, i kojeg vlasnici nisu vjekovima otimali jedan drugome grubom silom i krvoprolićem.

Negdje za dva ili tri stoljeća bit će objelodanjeno da su svi najveći ubojice bili kršćani.

Tada će poganski svijet poći kršćanima u nauk - ne da steknu njihovu vjeru nego njihovo oružje.

Civilizacija su sve moderne nepogodnosti.

Mi smo bijelci samo modificirani divljaci - koprcamo se pod ne baš debelim slojem civilizacije.

Više se zbiljskog užitka osjeti čineći nešto podlo - ako se čini sa srcem, nego s trideset rutinskih djela plemenitije vrste.

Koža svakog ljudskog bića može biti ropaska.

Osveta je slatka, ali ima i nedostataka: sve je u iščekivanju, sam čin nije ugodan, a krajnja mu je svrha – bol.

Humanoj i inteligentnoj osobi nemoguće je pronaći ijedno razumno opravdanje za ropstvo.

Teškim danonoćnim radom Crkva je zatvorila, mučila, povješala i spalila horde i armije vještica, očistivši tako kršćanski svijet od njihove nečiste krvi. A onda se došlo do saznanja da vještice ne postoje, i da ih nikad ni bilo nije. Čovjek ne zna bi li se smijao ili plakao...

## O ŽIVOTINJAMA

Primjereno je ljudskoj taštini i bezobzirnosti životinju nazivati glupom jer ona je glupa samo prema glupim ljudskim mjerilima.

Crva možete izravnati, ali krivina ostaje u njemu i samo čeka.

Ljudi su razboriti kao ovce. Oni čekaju da vide kuda kreće stado, pa onda krenu za njime.

Što se tiče razlike između ljudi i magaraca, neki tvrde da razlike nema i time vrijeđaju – magarce.

Zemlja bez ureda za patente i dobrih zakona o patentima nalik je raku jer ne može ići nikamo - osim ustranu ili unatrag.

Nema ništa loše u tome ako je netko magarac tako dugo dok se ne riče, nego samo njače.

Više nema nijednog bufala u Americi osim Buffala Billa. Svi su pobijeni, i to je velika šteta.

Australski pas dingo najbolji je pas na svijetu jer ne laje.

Kad neki čovjek može dokazati da nije magarac, mislim da je na najboljem putu da dokaže kako nije legitimni pripadnik svoje vrste.

U pedesetoj svatko može biti magarac a da nije optimist, ali ne i optimist a da nije magarac.

Pas je pravi džentlmen; nadam se da ću dospjeti u njegovo nebo, a ne u ljudsko.

Ako nađeš izglednjela psa i nahraniš ga, on te neće ugristi. Tu je osnovna razlika između pasa i ljudi.

U nebo se stiže po vezi. Da se stiže po zasluži, ne biste otišli vi, nego vaš pas.

Ne postoji karakter, kolikogod bio dobar i osobit, koji se ne može uništiti ismijavanjem, kolikogod niskim i priglupim. Uzmite, na primjer, magarca: njegov karakter je skoro savršen, najbiraniji je duh među skromnijim životinjama, pa pogledajte kamo ga je dovelo ismijavanje. Umjesto da nam godi kad nas nazovu magarcem, mi se vrijeđamo.

Pliskavice su morski mačići; one nikad ne pomisle na nešto ozbiljno i ne zanima ih ništa osim igre.

Dobro bi bilo naučiti jahati slona. Dijelom zato jer je za razliku od drugih prijevoznih sredstava otporan na sudare, dijelom jer je s njega lijep pogled na sve strane, dijelom radi osjećaja uzvišenosti kad sjedite gore na njemu, a dijelom jer s njega možete zavirivati kroz

prozore i gledati što ljudi rade u svojim stanovima kad misle da ih nitko ne vidi.

Buka ništa ne dokazuje. Kokoš kad snese jaje često kokodače kao da je snijela asteroid.

Kos je savršen gospodin, ponašanjem i odjećom. Vjerujem da nije ni bučan, osim kad ima misu ili političku raspravu na grani...

Bolje je biti mladi hrušt, nego stara rajska ptica.

Mudrost nas uči da nitko osim ptica ne bi trebao rano ustajati, a ne bi trebale ni ptice – osim ako im ponestane crva.

Kad bi se čovjeka moglo križati s mačkom, to bi poboljšalo čovjeka, ali bi pokvarilo mačku.

Mačka koja jednom sjedne na užarenu peć neće to nikad više učiniti. Štoviše, ona nikad više neće sjesti ni na hladnu.

U oponašanju čovjek nadmašuje majmuna.

Prosječan čovjek lišen je samostalnog mišljenja.

Majmun je jedina životinja, osim čovjeka, koja prakticira umijeće samozadovoljavani a i u tome nam je brat - povezuje nas simpatija i razumijevanje.

Ako toj domišljatoj životinji date pravu publiku ona će odmah ostaviti sve drugo i nadražiti se, a po grimasama lica i ekstazi shvatit ćete da se inteligentno i ljudski zanima za svoju djelatnost.

Ništa na ovome svijetu nije stvoreno uludo, ali muhe su tome vrlo blizu.

## O BUDALAMA I IDIOTIMA

Nije problem što ima previše budala, nego što udari munje nisu pravilno raspoređeni.

Kad bi sve budale na svijetu pomrle, dragi Bože, kako bih bio osamljen!

Valja nam biti zahvalnima što postoje budale. Da nema njih, mi ostali ne bismo mogli uspjeti u životu.

Koja li je budala bio stari Adam! Sve mu je išlo na ruku; uspio je osvojiti najzgodniju djevojku u kvartu, pa ipak mu to nije bilo dosta, nego je odlučio zagristi nekakvu bijednu jabuku.

Nisu li sve budale na našoj strani? I nije li to sasma dovoljna većina u bilo kojem gradu? (Doživljaji Huckleberryja Finna)

Čovjek je bez imalo sumnje najzanimljivija budala koja postoji. Također i najneobičnija. On nema nijedan pisani zakon, u svojoj Bibliji ili drugdje, kojem bi svrha bila da ograniči ili ukine zakon Božji.

Prvotravanjske šale podsjećaju nas kakve smo budale preostalih 364 dana u godini.

Zloćudna knjiga ne vrijeda nikoga osim budale koja ju je napisala.

Čovjek koji nije pesimist je prokleta budala.

Činjenica da su izmislili zatvor za dužnike dokazuje da su ljudi potpuni idioti, kao i da su jako podli i zloćudni. Kako zatvorska kazna može vratiti dug? Zar je njezin smisao da se dug isplaćuje u obliku odmazde?

Uvijek kad se piše ili dotjeruje zakon o autorskom pravu, okupe se idioti.

Bog je prvo stvorio idiote. To Mu je bilo za uvježbavanje. Onda je stvorio školske savjete.

Jednom sam razgovarao s duševnim bolesnicima u sanatoriju. S idiotima sam, inače, razgovarao već tisuću puta, ali samo taj put s duševnim bolesnicima.

Zamislimo da ste idiot, i zamislimo da ste zastupnik u Kongresu... ali, ponavljam se.

Ako pošaljete najveću budalu u St. Louis, i ne kažete im da je kod njih najveća budala, oni to nikad neće shvatiti.

Stara budala je najgora budala.

Pa eto, ja sam velika i umišljena budala. No ipak, ja sam Božja budala, a na sva Njegova djela valja gledati s poštovanjem.

Poslovica kaže da Providnost čuva djecu i idiote. To je istina. Znam jer sam to osobno provjerio.

## O GLEDANJU NA STVARI

Ne bi bilo dobro da svi mislimo isto. Pa i konjske utrke nastale su zbog razlike u mišljenju.

Nisam od onih koji se u iznošenju svoga mišljenja ograničavaju na činjenice.

Privrženost okamenjenim stavovima još nije slomila nijedan lanac ni oslobodila ljudsko biće na ovome svijetu - a nikad ni neće.

Za suđenje pred porotom kažu da je paladij naših sloboda. Ja ne znam što je "paladij" i nikad nisam vidio paladij, ali to je zacijelo nešto dobro.

Cvijet našeg mišljenja neće donijeti ploda dok ga ne iznesemo na svjetlo javnosti.

Mi nismo ništa doli jeka - nemamo svojih misli ni svoga mišljenja. Mi smo samo hrpa komposta od gnjilog naslijeđa, moralnog i fizičkog.

Mišljenje stvoreno na temelju teorije, sujevjerja i neznanja nije naročito dragocjeno.

U vezi s prošlošću valja zapamtiti jednu jedinu stvar, a ta je da je ona prošla - i da je se ne može obnoviti.

Biti čovjek znači imati mrvicu romantike u nekom kutku svoje ličnosti. Svatko se ponekad zamišlja herojem.

Na Javno Mnijenje gleda se sa strahopoštovanjem. Ono ima konačnu riječ. Neki smatraju da je to glas Božji.

Principi su drugo ime za predrasude.

U moralu, ponašanju i vjerovanju poprimamo boju naše okoline i društva, a to je nepostojana boja koja se lako može isprati.

Protiv bolesne mašte dokazi ne vrijede ništa.

Ne možete ovisiti o očima kad vam mašta izgubi žižu.

Što se dugo iščekuje, kad se napokon pojavi, obično dolazi u neočekivanom obliku.

Čovjek ne uživa nijedno pravo koje nije posljedica moći. Nijedno pravo nije vječno: nova moć može ga bilo kad ukinuti. Dakle, čovjek ne uživa nijedno pravo zauvijek.

Čije vlasništvo je moje tijelo? Valjda moje. Ja bar tako smatram. Ako njime eksperimentiram, tko mora odgovarati? Valjda ja, a ne država. Jer, ako postupim nerazumno, umire li država? O, ne.

Mi smo kameleoni, naše se naklonosti i predrasude s lakoćom mijenjaju - ovisno o tome gdje smo.

Ništa što nas ožalošćuje, ne može se nazvati beznačajnim: po vječnim zakonima proporcije djetetov gubitak lutke i kraljev gubitak krune događaji su podjednake težine.

Zaista, ništa nije tako čudno kao brojke – kad jednom krenu.

Sanjarevo vrednovanje izgubljene stvari jedini je standard po kojem možemo mjeriti gubitak, a tuga zbog gubitka čini ga ogromnim, velikim ili sitnim, i uvijek je se mora poštovati.

Ulagati kapital znači hraniti psa njegovim vlastitim repom.

Što su neke stvari zabranjenije, to će jednog dana biti popularnije.

Čovjek se ne može osjećati ugodno ako nema dobro mišljenje o sebi.

Ljudski rod je rod kukavica; a ja ne samo da stupam u toj povorci, nego nosim i stijeg.

Hrabrost je otpor strahu i pobjeda nad strahom – a ne odsutnost straha.

Dinamita se ne bojimo dok ga ne upoznamo.

Svi se mi držimo nekih svojih kukavičluka koje nazivamo principima.

Snaga duha pedeset puta je veća od snage i izdržljivosti nabildanih mišića.

Zavist je jedina stvar radi koje će ljudi prodati dušu i tijelo da bi je stekli.

Ljubav, Mržnja, Milosrđe, Osveta, Čovječnost, Velikodušnost, Praštanje... različiti su oblici jedne Temeljne Pobude: potrebe da se stekne pozitivno mišljenje o samome sebi.

Moglo bi se to nazvati i Temeljnomo Strašću, tu glad za lijepim mišljenjem o sebi.

Kad nas ljudi ne poštuju, bolno smo uvrijeđeni, a s druge strane, nitko od nas previše ne poštuje - sebe.

Kad bi svi bili zadovoljni sobom, ne bi bilo heroja.



## O OBRAZOVANJU I ZNANOSTI

Obrazovanje se uglavnom sastoji od onoga što smo naučili pa – zaboravili.

Obrazovanje je ono što morate steći mimo uplitanja škole.

Draže mi je moje neznanje nego znanje nekoga drugog - jer od svojeg neznanja imam više koristi.

Nikad nisam povezivao svoje školovanje sa svojim obrazovanjem.

Nije problem u tome što ljudi znaju premalo, nego u tome što znaju previše - nevažnih stvari.

U javnim školama stvara se veličina nacije.

Nitko ne može računati na uživanje monopola na svoju stručnost.

Što netko manje zna i što više galami, to ubire veću plaću.

Koja je korist od učenja da se čini dobro, kad je lakše činiti loše - a rezultat je na kraju isti?

Dok sam još bio dječak na rijeci Mississippi netko je predložio da se zatvore škole jer su preskupe. Na to se javio jedan stari seljak i rekao da se ukidanjem škole neće uštedjeti ništa jer se svaki put kad se zatvori škola mora sazidati još jedan zatvor.

Ima nečeg očaravajućeg u znanosti. Tu se izvlače tako obilne kamate pretpostavki iz tako sićušnog uloga činjenica.

Mi imamo sustav krivične porote koji je nadmoćan bilo kojem drugom sustavu u svijetu; jedina smetnja njegovoj učinkovitosti jest poteškoća da se svaki dan pronađe dvanaestoro nepismenih ljudi koji ne znaju ništa.

Najveći izumitelj na svijetu je SLUČAJNOST.

Čovjek koji ima novu zamisao čudak je sve dok se ta zamisao ne ostvari.

Oluje uvijek nastaju u izvjesnim uvjetima u atmosferi. Njih uzrokuju izvjesne sile koje djeluju na izvjesne druge sile koje se nazivaju izvjesnim imenima koja su dobro poznata osobama koje ih dobro znaju.

Taj je čovjek bio čestitog karaktera i zlatnog srca, a također i izvrstan povjesničar kad činjenice nisu bile presudne.

Sapun i naobrazba nisu iznenadni poput masakra, ali su smrtonosniji na duži rok.

Nije mi jasno kako to da se astronomi ne osjećaju beznačajnima pri otvaranju svake nove stranice Knjige Neba. Jer, sve više i više otkrivaju da je ovaj naš svijet na koji smo tako ponosni, u odnosu na svemir prepun zahuktalih kugli, poput običnog komarca među svim pernatim i dlakavim stvorenjima koja se komešaju u zraku, na poljima i u šumama diljem Zemlje. Ubijete li običnog komarca, hoće li on kome nedostajati? Baš! Usput rečeno: što je, onda, Čovjek, da bi se Bog s njime baktao?

Imenovanje zvijezda uvijek je stvaralo nevolje. Ako nekome date maštovito ime, najčešće ga neće biti vrijedno jer uporno neće nalikovati na stvar po kojoj ste ga nazvali.

Velika je razlika između izuma i primjene. Nekoć su ljudi samo izumljivali, a danas izumljuju i primjenjuju.

Svašta sam korisnoga izumio, ali nikad ništa bolje od toga kako dobiti novac od ljudi koji se od njega ne žele rastati.

## O PISANJU (I NJEMAČKOM JEZIKU)

Razlika između prave i slične riječi je kao između krijesa i krijesnice.

Nikad u tekstu ne napišem "metropola", ako i za "grad" mogu dobiti isti honorar.

Profinjenost - tužna, tužna lažna profinjenost - lišava književnost dviju najzanimljivijih stvari: obiteljskih tračeva i prostih priča.

Pisanje je samo stvar vježbanja. I breskva je počela kao gorka koštica, a cvjetača nije ništa drugo do zelje s diplomom.

Većina pisaca smatra istinu svojom najdragocjenijom imovinom, pa je zato rabe vrlo štedljivo.

Obično su potrebna tri tjedna za pisanje dobrog spontanog govora.

Ako izmislite dvoje ili troje ljudi i pustite ih da lutaju vašim rukopisom, nešto im se mora dogoditi - to ne možete spriječiti; a onda ćete ostatak knjige potrošiti da ih izbavite od prirodnih posljedica onog prvog događaja. I tako, prije nego se snađete, eto vaše knjige lijepo dovršene. Nikakva posebna ideja nije vam tu potrebna.

Ne mogu pisati do kraja ove godine jer razmišljam o sudskoj parnici i tražim koga ću tužiti.

Koje su poželjne značajke maksime? Minimum glasnoće i maksimum smisla.

Kad piše roman o odraslima, pisac točno zna da mora stati s pisanjem dok stigne do vjenčanja, ali kad piše o mladeži, mora stati dok mu to uspije.

Ništa ne može tako upropastiti dobru književnost kao previše istine.

Kakvo lije proza nezgrapno, jedno sredstvo za iznošenje velikih misli!... Proza luta s fenjerom u ruci i mukotrpno iscertava i provjerava potankosti i pojedinosti neke doline i raspored raslinja u njoj, a onda dođe Poezija i jednim jedinim jarkim bljeskom otkriva pejzaž u svoj njegovoj ljepoti.

A što se pridjeva tiče... kad niste sigurni, izbacite ga!

Neke riječi u njemačkom jeziku su tako dugačke da imaju perspektivu. Kad pogledate duž nekih od njih, vidite kako se u daljini sužavaju poput željezničkih tračnica.

Newyorške novine već odavno znaju da nijedno veliko pitanje nije riješeno dok se mene ne pita za mišljenje.

Utapanje je tako lijepo i čisto, i o njemu se može fino pisati u novinama. Ali stvari nikad ne idu glatko s vjenčanjima, samoubojstvima i provokacijama.

Samo su dvije sile koje mogu donijeti svjetlo u svaki zakutak globusa - sunce na nebu i Associated Press.

Mnoge sitnice postale su velikima poslije objavljivanja u tisku.

Ne može se upisivati pravopisne znakove u tuđi tekst, kao što se ne može gestikulirati na tuđe predavanje.

Nije mi teško povjerovati da će s vremenom u našim novinama biti vijesti s Jupitera, ne starijih od dvadeset četiri sata, a ostalo će uglavnom biti astronomske korekcije i vremenske indikacije te tu i tamo poneka sarkastična primjedba na jedinu istinsku religiju.

U Heidelbergu sam čuo studenta iz Kalifornije kako kaže da bi radije odbio dva piva nego se latio njemačkih pridjeva.

Kako su krasna stara pisma koja mrtvu prošlost vraćaju u život i ispune je komešanjem oživljenih likova! Sve izgleda stvarnijim i bližim nego u nekom romanu, a čitatelj to doživljava jače – s iskrom sreće u očima i vlastitim srcem probodenim poput ražnjića.

Tinta kojom je pisana povijest tek je tekuće prejudiciranje.

Ako se može očekivati da će neki spektakl biti posebno veličanstven, volim ga vidjeti tuđim očima, i to zato što ljudi uvijek pretjeruju u opisivanju.

Onda ja mogu pretjerati s tuđim pretjeranim opisom, pa će moj opis postati zbilja nešto nezaboravno.

U njemačkom se sve Imenice pišu velikim početnim slovom. To je dobra zamisao, a dobra zamisao u tome jeziku strši svojom posebnošću.

U njemačkom jeziku čovjek može cijeli dan putovati kroz jednu rečenicu, i to bez presjedanja.

Kad obrazovani Nijemac uroni u rečenicu, nećete ga vidjeti dok ne izroni na suprotnoj obali Atlantika s glagolom u ustima.

## O KNJIGAMA I NAKLADNICIMA

"Klasično djelo" je nešto što svatko želi da je pročitao, a nitko ne želi čitati.

Moja djela su kao voda. Djela velikih majstora su kao vino. Ali svatko pije vodu.

Jedini kritičar do čijeg mišljenja držim je - čitatelj.

Volim dobro ispričanu finu priču. Zato sam katkada prisiljen pričati.

Moj je nakladnik mrtav već četvrt stoljeća i moje je ogorčenosti nestalo. Sad prema njemu osjećam tek sućut. Poslao bih mu i ventilator kad bi to bilo moguće.

Priče o ratu čovjeka koji je bio u ratu uvijek su zanimljive, dok su priče o Mjesecu pjesnika koji nikad nije bio na Mjesecu – dosadne.

Pisac obožava pohvalu, makar i iz nekompetentnih usta.

Čovjek koji ne čita dobre knjige nema nikakve prednosti u odnosu na nekoga tko ih ne može čitati.

Uvjerenja i mišljenja mijenjaju se s vremenom, a stari simboli umiru; ali književnost i njeni hramovi imuni su na sve promjene i ne može im se nauditi.

Samo kraljevi, urednici i ljudi s trakavicom smiju za sebe reći "mi".

Moj uobičajeni način vrednovanja poezije jest da pročitam prvi stih ili dva, pa završni stih, a onda utvrdim prosjek.

Pokušaj da se prodre u mozak poput vašeg obeshrabrujući je. Vi biste ga morali izvaditi i skakati po njemu. To bi mu donekle olabavilo krutost...

Zaista biste morali učiniti nešto s njime; i sami vidite da je posve stvrdnut. (Iz pisma jednom uredniku.)

Mrzim urednike jer su me natjerali da se odreknem brojnih prekrasnih engleskih izraza.

Zamislite djevojku u knjizi koju od utapanja spasi glavni junak pa se oni sljedeći tjedan vjenčaju, i zamislite da se sve to ponovi deset godina kasnije: vjerojatno bi ona bila sretnija da je imala pojas za spašavanje, a on bi posve sigurno bio još sretniji.

Svi nakladnici su poput Kolumba. Uspješni pisac njihova je Amerika. Činjenica da, poput Kolumba, oni ne otkriju ono što su očekivali otkriti i ne otkriju ono što su krenuli otkriti, njih ne muči. Sve

što zapamte jest da su otkrili Ameriku, a zaborave da su krenuli otkriti nekakav komadić Indije.

Samo neupućeni mogu pljačkanje nakladnika smatrati zločinom. To nema nikakvih dodirnih točaka sa zločinom i na nebu se nagrađuje s dvjema aureolama. Ili bi se nagrađivalo, da se ikad dogodi.

Uvijek tako širokogrudno govore o književnosti u ovoj zemlji... A odmah zatim, koristeći sav svoj entuzijazam, čine sve što mogu da je obeshrabre.

Glavni junak u knjizi je osoba koja čini nemoguće stvari, a za koju se zato uda najzgodnija djevojka. Glavna junakinja je djevojka s kojom je neodoljivo ugodno živjeti - u knjizi.

Jedna jedina stvar je Bogu nemoguća: pronaći nekog smisla u bilo kojem zakonu o autorskim pravima na ovome planetu.

Najiskrenije želim da mogu izreći koju mekšu riječ u obranu Huckova karaktera jer to želite i vi, ali zaista, po mome mišljenju, on nije ništa bolji od Solomona, Davida i slične svete bratije.

Savjet javne knjižnice u Concordu, Massachussetts, izbacio je Doživljaje Huckleberryja Finna iz svoje knjižnice kao "smeće i knjigu podobnu samo za propalice". Nema sumnje da će to prodati bar 25 000 primjeraka knjige više.

To što izbacuju moje knjige iz knjižnice, a istovremeno nezaštićenoj mladeži ostavljaju mogućnost čitanja nepročišćene Biblije, uopće me ne ljuti nego ispunjava dubokom nesvjesnom ironijom.

## O UMJETNOSTI I GLAZBI

Raduje me što su stari majstori mrtvi, a samo žalim što nisu umrli ranije.

Kako je moguće da slikari Ivana Krstitelja prikazuju Španjolcem u Madridu i Ircem u Dublinu?

Dobar, čitak natpis važan je kao izvor obavijesti, a i značajno pomaže razumijevanju neke povijesne slike.

Kad čitam kritike u novinama, često se pitam što bi se dogodilo s glumcem koji bi poslušao sve one tako zastrašujuće proturječne savjete.

Fidijin kip izgledao je prirodno jer je izgledalo kao da isklesani lik od nečega boluje.

Kritika je čudna stvar. Ako napišem: "Bila je gola golcata" pa nastavim s potankostima - koji kritičar neće zaurlati? Tko bi se usudio takvu knjigu ostaviti na stolu u dnevnoj sobi? A slikari to rade pa se cijeli svijet okuplja, gleda, komentira i upire prstom.

Nanizati neskladnosti i apsurre na prividno besciljan način i pretvarati se da ste nevino nesvjesni tih apsurda - temelj je američke umjetnosti. Druga značajka je zamagljivanje poante. Treća je podmetanje neke promišljene primjedbe naizgled slučajno, kao da pisac misli naglas. Četvrta i posljednja je stanka.

Opera u Americi je obično prenavljanje. Prividna naklonost prema njoj lažna je.

Od onih koji u nas idu u operu možda je voli jedan od pedesetorice, većina od onih četrdeset devet ide naučiti se da je zavoli, a ostali da bi o njoj znali nešto reći. Ovi potonji obično pjevuše ariju koja se čuje s pozornice ne bi li ljudima oko sebe dali na znanje kako su je već čuli. Takvi ljudi ne umiru dovoljno brzo.

Nikad nisam slušao dovoljno klasične glazbe da bih u njoj mogao uživati; jednostavna je istina da je mrzim. Ne blago, nego svom dušom... dijelom zbog večeri koje sam proveo u mukama slušajući je, a dijelom jer bih je htio voljeti, a ne mogu. Čini mi se da ljudi prirodno mrze ono što žele voljeti, a to ne mogu.

Išao sam u operu samo kad to nisam mogao izbjeći.

U Wagnerovim operama najčešće nema ni traga nečemu što bi se moglo nazvati gluma; u pravilu sve što se vidi, dvije su... osobe gdje

jedna stoji nepomično a druga lovi muhe. Razumije se, ne mislim da ona zbilja lovi muhe; hoću to tek reći za uobičajenu opernu gestikulaciju, koja se sastoji u tome da osoba na pozornici najprije posegne jednom rukom uvis a zatim drugom, što izgleda kao aktivnost koju sam joj pripisao.

Lupanje i tresak, grmljavina i lom u Lohengrinu bili su da ne povjeruješ. To bezdušno bolno mrcvarenje sačuvano je u mome sjećanju tik uz uspomenu na liječenje zubi...

Laiku ništa ne može učiniti Wagnerovu operu potpuno ugodnom osim da se iz nje izbaci pjevanje.

Želim bar jednom vidjeti Wagnerovu operu kao pantomimu.

U vokalnim dijelovima Parsifala nisam bio u stanju naslutiti sa sigurnošću što bi se moglo nazvati ritmom, napjevom ili melodijom. Pjevači su neprekidno izvlačili dugačke note, pa zatim nekoliko kratkih, pa opet dugačke, pa oštar, brz, odlučan lavež ili dva - i tako unedogled; a kad je sve to napokon završilo, bilo je očito da prenesena poruka nije u srazmjeru s ostvarenom galamom.

Siguran sam da ne poznajem goru agoniju od slušanja nepoznate opere.

Rekoše mi da je Wagnerova glazba bolja nego što zvuči.

Ako želite istinsku glazbu - razlupajte svoj klavir i udarite u veličanstveni bendžo!



## O POZNATIMA

Kod Shakespearea nema ljudskog govora. Tako, kako on piše, nikad nitko nije govorio ni živio.

Često se (s tugom) prisjećamo da je Napoleon jednom pucao na novinskog urednika i promašio te ubio nakladnika. Ali prisjećamo se i (s obzirnošću) da je imao najbolje namjere.

Kad ispustite iz ruku neku od mnogo hvaljenih knjiga Henryja Jamesa, jednostavno je više ne možete podići.

Nemam ni najmanje volje čitati knjige Edgara Allana Poea... kao ni Jane Austin. No, za pristojan honorar mogao bih čitati Poea, ali Austinovu ni tada... Velika je šteta što su joj dopustili da umre prirodnom smrću.

I junak poput Nelsona bojao bi se deset tisuća buha, ali buha se ne bi bojala deset tisuća Nelsona.

Robert Louis Stevenson i ja u jednom smo razgovoru prije mnogo godina pokušavali pronaći naziv za pritajenu slavu, onu vrstu slave što je raširena među velikim brojem ljudi koje nikad ne vidate i nikad ne srećete; ljude s kojima nemate nikakva dodira, ali koji čitaju vaše knjige, postaju vaši poštovatelji i vrlo su vam naklonjeni. Možda to nikad ni ne shvatite, ali to je tu, ta vjernost i poštovanje ljudi, začeti u njihovu djetinjstvu. Oni za vas imaju samo riječi pohvale, nikad ne čitaju kritike i ne žele čuti pokude, a vi ostajete u njihovim srcima zauvijek. Louis Stevenson i ja zaključili smo da nam je od svih oblika slave, taj daleko najdraži. Stevenson i Twain

Povjesničar Thomas Carlyle je rekao: "Laž ne može preživjeti." To samo pokazuje da nije znao kako izreći laž.

Što se mene tiče, Juda nije bio ništa drugo nego podao i zloban prethodnik članova Kongresa.

Lincolnova objava o ukidanju ropstva nije oslobodila samo crnoga čovjeka, nego je također oslobodila i bijeloga.

Georgeu Washingtonu su manjkale najosnovnije vještine mladenačke dobi. On čak nije znao ni lagati.

Rudyard Kipling i ja posjedujemo sve znanje: on zna sve što se može znati, a ja ostalo. Twain i Kipling

Daleko najzabavniji događaji ne smiju se (danas) opisati u knjizi. Šteta. Preostaje nam jedino da žalimo za vremenima Boccaccia i

Rabelaisa kad je bilo više slobode.

Čak se i s popularnošću može pretjerati. U Rimu isprva požalite što je Michelangelo umro, a onda malo-pomalo počnete žaliti što niste bili svjedokom njegove smrti.

Generala Granta ne obožavam zato što je pobijedio u Građanskom ratu, nego što ga je okončao.

## O PUTOVANJU U INOZEMSTVO

Putovanje me više ne privlači. Vidio sam sve strane zemlje koje su me zanimala osim neba i pakla, a prema njima osjećam tek nejasnu znatiželju.

Putovanja su pogubna za predrasude.

Zaboraviti bol znači biti bezbolan; zaboraviti brigu znači biti bezbrižan; putovati u inozemstvo znači steći oboje.

U Europi sam se osjećao potpuno strano – poput prezbiterijanca u paklu.

Seoska Engleska je apsolutno prekrasna. Tu divotu ne bi se smjelo držati vani na otvorenom - moralo bi je se čuvati pod staklenim zvonom.

Austrijska carevina prepuna je toplica; ona opskrbljuje zdravljem cijeli svijet. Sva njezina voda je ljekovita. Austrijanci tu vodu pakiraju u boce i šalju posvuda, a sami piju pivo. Valjda zbog požrtvornosti.

Nijemci obožavaju rajnska vina. Ona se od octa razlikuju po etiketi na boci.

Njemačka – kupaonica bolesnoga svijeta.

Riječ "Palestina" uvijek u meni budi nejasnu sliku zemlje prostrane poput Sjedinjenih Država. Ne znam zašto je to tako. Valjda zato što ne mogu zamisliti tako malu zemlju s tako velikom poviješću.

Čini se da je u povijesti Mauricijusa bio samo jedan važan događaj, a ni taj se nije dogodio.

U Londonu možete pješačiti, ali najbolje je uzeti kočiju, jer tamo ne postoji mjesto koje je manje od pet kilometara udaljeno od bilo kojeg drugog mjesta.

Pod starost bih volio živjeti u Manchesteru jer je tamo lako umrijeti. Između Manchestera i smrti postoji skoro neosjetna razlika.

Talijani pišu Vinci a izgovaraju Vinči; stranci uvijek pišu bolje nego što govore.

Venecija je raj za sakate jer tamo nemate gdje koristiti noge.

"Vidjeti Napulj pa umrijeti." Pa, ne bih baš rekao da se nužno umire nakon što ste ga vidjeli, ali ako pokušate tamo živjeti, stvari mogu krenuti loše po vas.

Napolitanci uvijek zahtijevaju četiri puta više novca nego što očekuju da mogu dobiti, a ako im odmah date koliko traže, oni se

posrame što su zahtijevali tako malo i traže više.

O Talijanima vlada mišljenje da ne vole teške poslove te da su vješti u lakšima, kao što su: izrada klavira, operno pjevanje i umorstvo. U krivu su svi koji misle da su to lakši poslovi.

Švicarska je jedan ogroman grbavi kamen presvučen niskom travom.

Sapun je u Marseillesu dvostruko manji od američkog, ali o njegovu korištenju Marsejci imaju tek maglovita, teoretska saznanja koja su stekli iz putopisa.

Francuska nema zime, ljeta ni morala. Ako izuzmem ta razočaranja, to je jedna krasna zemlja.

U Parizu imaju nešto što zovu liftom. U njega stanu dvije osobe, a kreće se tako sporo da promatrač ne može pogoditi ide li gore ili dolje. Kad se netko poveze na šesti kat, uzima suhu hranu za put, a noću posteljину. Starije se osobe njime ne voze, osim ako su ionako na putu za nebo.

U Parizu su me čudno gledali dok sam s njima razgovarao na francuskom; nikako nisam uspijevao podučiti te idiote da razumiju svoj vlastiti jezik.

Razlog zbog kojeg je plodna zemlja u Španjolskoj tako rijetka jest da je tamošnje pučanstvo u velikim količinama ostavlja na sebi, ispod noktiju i drugdje, a kad umru, nesmotreno je zakopaju zajedno s njima.

Na Bermudima nema novina, telegrama, automobila, trolejbusa, tramvaja, skitnica, kazališta, buke, predavanja, uličnih nemira, ubojstava, požara, provala, politike, nikakvih prijestupa, nikakvih bedastoća - osim crkve, a ja tamo ne zalazim.

Ulica u Carigradu prizor je koji svatko mora jednom vidjeti - ne češće.

Jedina stvar koja se na Velikom Bazaaru u Carigradu ne može nanjušiti je ona koja miriše ugodno.

Nema sigurnijeg načina da otkrijete sviđa li vam se netko ili ga mrzite, nego da putujete u njegovu društvu.

Samo se luđak odvaja od svoje prtljage.

Putovao sam teglenicom, volovskom zapregom, splavi, i željeznicom; ali ako bih potražio slično, čvrsto, solidno, mirno usporeno kretanje, odlučio bih se za ledenjak. Ledenjak možda i nije

najpodesnije prometalo za putnike, ali je kao vozilo za spori teret - bez premca.

Nema veće nesreće nego opet vidjeti kopno nakon radosnog, bezbrižnog putovanja brodom.

Englezi - bahata nacija. Parižani – preljubnička nacija. Amerikanci - materijalistička nacija. Nijemci - strpljiva nacija. Rusi - nacija koju se ne može odrediti. Nekoliko rimokatoličkih zemalja – nacije neznalica. Francuzi - površna, prevrtljiva nacija. Škoti – hvataj-sve-što-možeš-i-čuvaj-što-imaš štedljiva nacija. Talijani - nacija vruće krvi i blaga srca. Irci - nacija kreposnih žena.

## O AMERIKANCIMA

U ovoj zemlji dobrotom Božjom uživamo tri neizrecivo dragocjene stvari: slobodu govora, slobodu savjesti, i oprez da se njima nikad ne služimo.

Naša je zemlja "zemlja slobodnih" - nitko nam to ne osporava ni odriče. Možda stoga što ne dopuštamo da drugi svjedoče.

Zovu nas nacijom izumitelja, a to i jesmo. Mi bismo se mogli uznosito dičiti tim naslovom čak i da smo se zaustavili odmah poslije prvog izuma, a to je ljudska sloboda.

Englez je čovjek koji će nešto uraditi jer se to radilo i prije. Amerikanac je čovjek koji će nešto uraditi jer se to prije nije radilo.

Svijet i knjige toliko pretjeruju u korištenju riječi "nov" u vezi s našom zemljom, da mi rano steknemo i zauvijek zadržimo dojam kako u njoj nerna ništa staro.

Mi u Americi rugamo se plemićkim naslovima i nasljednim povlasticama, a u potaji čeznemo za njima. Kupujemo ih novcem i udajom kćeri čim nam se pruži prigoda.

Amerika, u pravilu, neku posuđenu europsku zamisao razvija prema naprijed, a Europa američku prema natrag.

Boga smo izostavili iz Ustava, ali smo mu osigurali najbolje mjesto na našim kovanicama.

Geslo na našem dolaru "U Boga se uzdamo" je lažno. Ako je ova nacija ikad vjerovala u Boga, to je vrijeme minulo. Već skoro pola stoljeća ona vjeruje u Republikansku stranku i u dolar - uglavnom u dolar.

U Bostonu pitaju: "Koliko zna?", u New Yorku: "Koliko ima?1", a u Philadelphiji: "Tko su mu roditelji?"

Mislím da smo mi Amerikanci toliko ovisni o težnji da se iznenada obogatimo samo zato što nam se prilika da to postignemo pruža neusporedivo češće nego Europljanima.

Najhladnija zima u mome životu bilo je jedno ljeto u San Franciscu.

Građanski rat je ljudima na Jugu ono, što Anno Domini drugdje - njihov je kalendar strogo vezan uz rat.

Raskošna je raznolikost vremena u Novoj Engleskoj... Jednog sam proljeća nabrojao sto trideset i šest različitih oblika vremena u roku od dvadeset i četiri sata.

U Americi - kao i drugdje ograničena je na mrtve. sloboda govora  
Pitali smo putnika iz Arkansasa o mjestu odakle dolazi. "Pa", rekao je nakon dugotrajna razmišljanja u želji da mu odgovor bude što precizniji, "to je pakleno mjesto." Opis skoro fotografski precizan.

Neki ljudi zlobno vjeruju da bi vrug došavši živjeti u Nevadu, neko vrijeme tužno i besposleno tumarao, a onda bi ga spopala nostalgija pa bi se vratio kući.

Ljudi naviknuti na čudovišni Mississippi širok dva kilometra, pojam "rijeka" povezuju s tom veličanstvenom količinom tekuće vode. Oni se stoga vraški razočaraju kad stanu na obalu Humboldta ili Carsona i shvate da u Nevadi "rijeka" označava boležljiv potočić. To je jedna od najzabavnijih i najatletskih vježbi: zatrčavati se i preskakivati Humboldt dok se ne oznojite, a potom ga svega ispijete.

Bilo je divno otkriti Ameriku, a bilo bi još divnije da je ostala neotkrivena.

## O SEBI

Uopće se ne sjećam svog rođenja. Znam daje bilo odgođeno - do Missourija. Missouri je tada bila nepoznata nova država pa joj je trebala neka atrakcija.

Moji roditelji su se preselili u Missouri u ranim tridesetima; ne sjećam se točno kada jer se još nisam rodio pa me takve stvari nisu zanimala... Podigli su si dom u malom selu Floridi u okrugu Monroe, gdje sam se rodio 1835. U selu je živjelo sto ljudi pa sam mu tako povećao pučanstvo za cijelih jedan posto. To je više nego što su najveći ljudi učinili za svoj grad. Ovo možda nije skromna izjava, ali je istinita. Nema zapisa da je to ikad netko učinio - čak ni Shakespeare. Ali ja sam to učinio za Floridu, a to pokazuje da sam to mogao učiniti za bilo koji grad - čak i za London, možda.

Moj je opis kako slijedi: Rođen 1835.; visok 174 cm; težak oko 65 kilograma; tamnosmeđe kose i riđih brkova, punog lica s vrlo visokim ušima i svijetlosivim prekrasnim svjetlucavim očima te vraški dobrih moralnih značajki. (Twain o sebi 1878. pri popunjavanju zahtjeva za putovnicu.)

Moja je majka imala poprilično nevolja sa mnom, ali čini mi se da joj je to godilo. Kako nije imala baš nikakvih problema s mojim dvije godine mlađim bratom Henryjem, vjerojatno bi joj neprekidna monotonija njegove dobrote, iskrenosti i poslušna bila na teret da nije nalazila oduška u raznolikosti koju sam joj pružao. Ja sam bio ljekovita voda. Bio sam joj od koristi.

Ja sam se rodio skroman. Doduše, ne baš po cijelome tijelu, nego tek - mjestimično.

Ja sam poput cjelokupne ljudske rase i ne fali mi nijedna njena pojedinost. Godinama sam zdušno i s velikim zanimanjem proučavao ljudsku rasu promatrajući sebe, svoju osobu. Otkrio sam da posjedujem gotovo svaku odliku i svaku manu koje se mogu naći u rasi kao cjelini.

Ja sam jedan od velikih umova. Ponekad mi treba i cijeli tjedan da nešto naumim.

Silno volim primati pisma, i silno volim na njih odgovarati, kad jednom počnem, ali mrzim započeti!



Zašto ljudi nisu napravljeni tako da vole pisati pisma? Nemam ništa protiv kupanja, nakon što sam se već smočio, ali mrzim ulaziti u kadu.

Uvijek sam bio naočit. To su uočili svi osim kritičara.

Razlog zbog kojeg se grozim pisanja pisama je taj što sam sklon prosipati mudrost i zaboraviti da se katkad valja i zaustaviti. Tako se gubi mnogo dragocjena vremena.

Rijetko sam kad umio prepoznati povoljnu priliku prije no što bi ona to prestala biti.

Priča moga života svakako će nagnati neke ljude da načule uši, ali ja ću zlorabiti svoj utjecaj kako ona ne bi izišla na vidjelo sve dok osobe o kojima govori i sva njihova djeca i unuci ne budu pokojni.

Kažem vam, bit će to nešto grozno. Bit će to, kako se obično kaže, posebno štivo.

Moje su nakane uvijek bile dobre - osuđivao sam ljudske navike, a ne uvjerenja. Kad god sam imao štogod oštrog reći, bilo je to nakon što su uvjerenja prešla u navike.

Obožavam slušati sebe kako govorim jer tako steknem mnoga saznanja i moralno ohrabrenje, ali većinu te radosti izgubim kad pomislim na honorar.

Dio mojih nakana bio je da dobroćudno podsjetim odrasle tko su i što su; kako osjećaju, misle i govore te u kakve se sve čudnovate pothvate katkad upuštaju.

Ja sam starac i upoznao sam mnoge nevolje, ali se većina od njih nije nikad dogodila.

Vidio sam sporije ljude od sebe... i još sporije, čak i ravnodušnije, i bezvoljnije i ljenije od sebe, ali svi su već umrli.

Moje su uspomene ispunjene samim ćorcima.

Najbolje da moja pisma odmah bacite u peć! Ne bih, naime, htio nikakvih apsurdnih "književnih ostavština" i "neobjavljenih pisama Marka Twaina" nakon što me prekriju zemljom.

Dvije godine planirao sam svoj pogreb, ali sam se predomislio i odgodio ga.

Čujem da novine javljaju kako umirem, ali ta optužba nije istinita. Nikako ne bih učinio takvo što u svojoj dobi. Ponašam se pristojno koliko mogu.

Ja sam već odavno izgubio vjeru u besmrtnost – a također i zanimanje za nju. Okusio sam život i to mi je dovoljno. Nepostojanje me ne plaši jer sam ga isprobao prije svoga rođenja - kroz stotine milijuna godina nepostojanja. Osim toga, više sam propatio u jednom satu života nego tijekom svih tih stotina milijuna godina prije.

Fotografska ploča na koju se otisne slika ispravno se zove "negativ", što će reći: neistinit, pogrešan opis. O tome govorim s emocijama jer me je ta naprava već prikazala kao luđaka, misionara, provalnika i potpunog idiota, a ja nisam nijedno od toga.

Došao sam zajedno s Halleyjevom repaticom 1835. Ona opet dolazi nagodinu, pa se nadam otići s njome. Bit će to najveće razočaranje u mom životu ako ne odem s Halleyjevom repaticom. Nema sumnje da je Svemogući rekao: "Evo te dvije neobjašnjive čudnovatosti; zajedno su došle, zajedno moraju i otići."

Ja... pa, ja sam, znate, bio iznimka... takvi kao ja ne događaju se svaki dan. Mi smo vrlo rijetka sorta. Mi smo vam kao nekakva ljudska biljka stoljetnica i ne cvatemo u svačijem dvorištu.

Mark - Twain

## O MARKU TWAINU

Američki književnik, novinar i humorist Mark Twain rodio se kao Samuel Langhorne Clemens u Floridi u državi Missouri 30. studenog 1835. Bio je šesto od sedmero djece. Kako je sam jednom rekao, donio ga je Halleyjev komet, a s njime je želio i otići. Djetinjstvo je proveo u Hannibalu na obali Mississippija, a kad je navršio dvanaestu, nedugo nakon što mu je umro otac, zaposlio se kao šegrt kod lokalnog slovoslagara. Na kraćim tekstovima s poantom ondašnjih humorista – anegdotama, monolozima, pjesmama, crticama - koje je pripremao za tisak, Clemens je "ispekao zanat" pisca i kritičara.

Mark Twain (1835. - 1910.)

S naoko jednostavnom mješavinom pronicavosti, mladenačkog omalovažavanja i logike, ovaj neobuzdani buntovnik navukao je svoje legendarno bijelo odijelo i dohvatio se pera. Otpustivši uzde svojim nazorima i predrasudama, postao je najpopularniji promatrač ljudske naravi i iznenadnih udara sudbine. Za svoj pseudonim uzeo je uzvik s Mississippija "mark twain" ("oznaka dvica") kojim su mjerači pličine na parobrodu objavljivali dubinu od dva fathoma, tj. dva hvata (3,7 metara), što se smatralo dovoljnim za plovidbu.

Mladi Sam Clemens nikad nije dovršavao što bi počeo: prekinuo je školovanje i zaposlio se kod novinskog slagara, pa napustio slagarski zanat da bi radio kao parobrodski peljar na rijeci Mississippi, pa napustio peljarsko zvanje i pridružio se Konfederalnoj vojsci, da bi ubrzo dezertirao i otišao u potragu za zlatom. Na sreću generacija čitatelja zlato nije pronašao nego se, oporavljajući se od razočaranja, zakvačio za mrvicu mudrosti koja će promijeniti sliku američke književnosti.

Od 1870. objavljuje nekoliko vrlo prodavanih knjiga kojima stječe slavu i novac, a 1876. čuvene Pustolovine Toma Sawyera. Premda ta knjiga nije autobiografska, eskapade Toma, Becky i njihova društva preslike su Twainova djetinjstva na obali Mississippija. Nakon još dviju uspješnica (Kraljević i prosjak te Život na Mississippiju), 1884. izlazi knjiga koja predstavlja vrhunac Twainove karijere: Pustolovine Huckleberryja Finna, u kojoj se veliki pisac i

kritičar ironično okomljuje na rasizam i moralne dvojbe ondašnje Amerike.

Ernest Hemingway je jednom rekao: "Sva moderna američka književnost proizlazi iz jedne knjige Marka Twaina pod naslovom Doživljaji Huckleberryja Finna. Američko pisanje istječe iz te knjige. Prije nje nije bilo ničega. Poslije nje nije bilo ničega tako dobrog."

Sljedećih godina Twain je manje pisao, a više putovao držeći vrlo posjećena predavanja širom svijeta, na kojima je duhovito i britko govorio o moralu, religiji i politici. Vrlo uspješna predavanja silno su mu digla popularnost tako da su mu po povratku u Ameriku svugdje priređivali iznimno svečane dočeke, a nekoliko najpoznatijih sveučilišta dodijelilo mu je počasne doktorate. Svi su tražili njegovo mišljenje koje bi kasnije u nedogled citirali.

Stalno je bio prisutan u novinama, svojim člancima i citiranim rečenicama ili kao meta karikaturista (od kojih tek dio objavljujemo u ovoj knjizi), a njegov razbarušeni, brkati lik s lulom ili cigarom, u narodu je postao sinonim za pisca. Pri kraju njegova života New York Times je procijenio da je Twain najcitiraniji Amerikanac u povijesti, uključujući Benjamina Franklina i Abrahama Lincolna.

Posljednjih desetak godina života Twainu su bile najteže.

Nekoliko neuspješnih poslovnih ulaganja dovelo ga je na rub bankrota od kojeg se spasio uspješnim predavanjima i knjigama, a prava tragedija zadesila ga je preranom smrću dviju kćeri i supruge Olivije.

Njegovo pisanje otad je poprimilo tmurne, pesimistične tonove; umjesto da se sprda s ljudskim slabostima počeo je brutalno šibati ljudski karakter.

Premda su mu mnogi zamjerali na toj mračnijoj fazi, on je i danas vrlo čitan i citiran. Njegove najslavnije knjige uvijek ponovno zažive u srcima svake nove generacije, a njegove oštroumne, beskompromisne misli imamo i danas, često i ne znajući da su njegove, na vrhu jezika.

Samuel Clemens umro je 21. travnja 1910. točno onako kako je priželjkivao - sutradan nakon što je mimo Zemlje prohujao Halleyjev komet.



# Table of Contents

- [O STVARANJU SVIJETA](#)
- [O PROKLETOJ LJUDSKOJ RASI](#)
- [O DJECI](#)
- [O MLADOSTI I STAROSTI](#)
- [O ZDRAVLJU](#)
- [O RADU I IGRI \(I SPORTU\)](#)
- [O NAVIKAMA I POROCIMA](#)
- [O HUMORU I SMIJEHU](#)
- [O PSOVANJU](#)
- [O PRIJATELJSTVIMA I NEPRIJATELJSTVIMA](#)
- [O RELIGIJI](#)
- [O POLITICI \(I RATU I MIRU\)](#)
- [O BUDALAMA I IDIOTIMA](#)
- [O GLEDANJU NA STVARI](#)
- [O OBRAZOVANJU I ZNANOSTI](#)
- [O KNJIGAMA I NAKLADNICIMA](#)
- [O UMJETNOSTI I GLAZBI](#)
- [O POZNATIMA](#)
- [O PUTOVANJU U INOZEMSTVO](#)
- [O AMERIKANCIMA](#)
- [O SEBI](#)
- [O MARKU TWAINU](#)